

5897

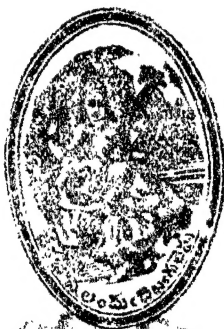
శ్రీ
ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక.

కా కి నా డ.

రెండు నెలల కొకసారి ప్రకటింపబడును.

(Journal of the Telugu Academy.)

సంపుటము ౩౩.	<div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> <p style="margin: 0;">తారణ</p> <p style="margin: 0;">చైత్ర-కార్తీకములు.</p> </div>	<div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> <p style="margin: 0;">సంచిక ౧-౪</p> </div>
-------------	---	---

కా కి నా డ :

పరిషత్సభ్యులయమునఁ జరిగినవివరించి.

చందా, పోస్టవ్యయములతో సంవత్సరమునకు రూ 3-౦-౦.

1944

విషయ సూచిక.

1. స్వవిషయము ౧-౨
2. కళాపూర్ణోదయము - పండితాభిప్రాయము 3-౫
3. గ్రంథప్రకారము ౬-౮
4. విజయవిహారము ౯-౨౨
వ్యాకరణవిద్యాప్రవీణ, విద్వాన్, చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రిగారు.
5. పాల్కురికి సోమనాథకవి జన్మస్థలము ౨3-3౪
బండారు తమ్మయ్యగారు.
6. దర్శనసమీక్ష 3౫-౪౦
సాహిత్యశిరోమణి, భాషాప్రవీణ, చిలుకూరి వీరభద్రశాస్త్రిగారు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక

కాకినాడ.

రెండు నెలల కొకవారి ప్రవర్తనను గురించి.

(Journal of the Telugu Academy.)

సంపుటము ౩౬, { తారణ
శైత్ర-వాస్తిపదములు. } గొదిలి చూడ.

స్వ విషయము

తారణసంకల్పకనుతో బోధనాస్త్రికను ముప్పదిమూడవసంపుటము ప్రారంభించుటనుచున్నది. యథావస్థానికలనకు, బస్త్రికాప్రకటనమును గూర్చి వారతనము వారు ప్రచురించుచున్న యుద్దేశపుటలను బస్త్రికను బూర్వమువలె హెచ్చపుటలతో కలిపించుటకు వీలు కలుగనందులకుఁ బాఠకులు తుదొందుగాక. ఆయుద్దేశపులు మార్పు చేయఁబడినతోడనే యథాప్రకారముగఁ బస్త్రిక ప్రకటించుటను నవిచ్ఛిన్నచేసికొనుచున్నాము.

ఇట్టివల సారస్వతశ్రవణంచమనః గలుగుచున్నమార్పులత్యధికముగ నున్నవి. నవలలు, చిన్నకథలు, ఖండకావ్యములు నెక్కువగఁ బ్రచుదమును గాంచుచున్నవి. ప్రాచీనగ్రంథములరీతిని మునిత్రయచరిత్రము, అష్టావక్రచరిత్రము మొదలగు ప్రబంధములను విరళముగఁ బ్రకటింపబడుచున్నవి. నవలలయందును, కథలయందును నుపయోగింపబడుచున్నభాష నేటికిని నియమరహితముగ స్వచ్ఛందమార్గములఁ జరుచుచున్నది కడ శోచనీయము. కాలక్రమమున సుసంస్కృతము, సులభము,

జనాహ్లాదకమునగు భాషాశైలిని గవులు, పండితులు, కథాచతురలు నవయోగింతురని యాశించుచున్నాము.

సుప్రసిద్ధవైయాకరణపండితులును మహామహోపాధ్యాయ కళా క్రాపూర్ణ విజ్ఞానాంతులు నగు బ్రహ్మశ్రీ తాతా సుబ్బరాయ శాస్త్రిగారులును, విజయనగర కళాశాలాసంస్కృతోపన్యాసకులును నిరంతర భాషాసేవాధురంధరులు నగు శ్రీమేడేపల్లి వేంకటసుబ్బారావులునారు నిటీవల గాలగర్భమునందుటచే నాంధ్రసారస్వతలోకమునకు గొప్ప గోటు వాటిల్లెడి వీరు మానీషులై తగుశిష్యరంధరచేతను, అఖిలాంధ్రవిద్వజ్జనాంఘము చేతను బ్రశంసింపబడుచు: దను ధన్యకీర్తిము గడపిరి. వీరి నాదగ్గరుగఁ దై గొనుచు సాహిత్యము, భాషాసేవ నలవలచుకొని యువకులు సాహిత్య ప్రపంచమున నిరంతరకృషి నలుపుచురగాక.

నిఘంటు కార్యాలయమున నిఘంటురచనాధికములు యథా క్రమముగ నాగుచున్నవి. శ్రీశ్రీశ్రీ పీఠికాపురాధీశ్వరుల కార్యదీక్షచే నాల్గవసంపుటము (తవర్గాంతమువఱకు) వెలువడినది. అదిరకాలముననే దిగిలిసవికాడ ముద్రితమై గ్రంథము సామూర్తి నొందఁగలదు. గ్రంథముద్రణమునకు, బైండింగుకు వ్యయముధికమైనను, భాషాభిమానుల కందుబాటుగ నుండుటకై సంపుటములు పూర్వమువలె తక్కువ వెల కీయబడుచున్నవి. ముద్రితసంపుటములను బండితులు, గ్రంథాలయాధికారులు, భాషాభిమానులు నిశోఽధికముగఁ గొని పరిష్కృత నిర్వహణమునకుఁ దోడ్పడఁ గోరుచున్నాము.

కళాపూర్ణోదయము - పండితాభిప్రాయము.

శ్రీశ్రీశ్రీ పీఠికాపురాధీశ్వరులు పింగళిసూర వార్యకవివరేణ్యుని కవితావిశేషమునకు దమకుంగలయాదరాభిమానములచే నిటీవల బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రిలవారి సంపాదకత్వమునకు బ్రచురింపించి సాదరముగ మా కొనంగిన కళాపూర్ణోదయశ్రవణార్హము నామూలాగ్రముగఁ బఠించి యమందానంద మందితిమి.

ఈవఱకుఁ బలుమాటలు లీమహాకావ్యము ముద్రితమై యున్నను వివిధములగు స్థానికములతో నొడి పెక్కుతావులఁ గలిభావములను స్పష్టపఱునఁజాలకుండినది. అంతట తీర్చుబానిస శ్రీ వారి క్రమము మీ ముద్రణమున సర్వధా సఫలమైనది.

పూర్వముద్రణములందలి సూక్ష్మపాఠములు యతిభ్రాశములు మున్నగు పెక్కుదోషము లీముద్రమున మేలుక్రతుల సహాయమున సరసముగ సంస్కరింకఁబడినవి. ఉదాహరణముగఁ గొన్ని లక్ష్యముల మాత్ర మీక్రిందఁ జూపుచున్నాము.

“కృతి దురావమొదవుఁ గీర్తియుఁ బాలు నీ

కుంటగాదు హాసయోగ్యుఁడేము” అని ముద్రితము లన్నిటను గలదు.

“కృతియుఁ దాపుమొకవుఁ గీర్తియుఁ బాలు...” (౧. ౨) అని త్రొత్తకరపాఠము. ఇది అన్వితము.

“వినరే యెవ్వరు పాపం

జనఁ బుణ్యంబున నిషేధమన విధియన గీ

డన మేలనఁ బరలోకం

....” అని ముద్రితములన్నిటను గలదు.

“...కీ, డన మేలన నహమనఁ బర, మనఁ దలఁచుఁగ లేరుగాక...”

(౨. ౧౦౭) అని సరసముగా పాఠమును గ్రొత్తప్రతి చేకొన్నది.

“అందముగాఁగఁగంతట ఘనాఘనకాలము చాలనొప్పి ని

న్నిందిత గంధజంధనపసీకనసీకమసీభవన్ని జేం

దిందిరబృందము క్తనభిసీమలిసీభవనాగతారసా

స్పందజగు కృతద్భవయశాయితయాయమరాళజాలమై”

“యాయ మరాళజాలమై”

“మలిసీభవనాగనాగనాస్పందజగుకృతద్భవయశాయితయాయితః
మాళజాలమై” అని ముద్రితప్రతులలోని పాఠములు.

“...ఘనాగమకాలము

“భవనాగతారసా, స్పందజగుకృతద్భవయశాయితయాయమ
రాళజాలమై (౭. ౧౭౮) అని గ్రొత్త ప్రతిపాఠము.

“హేమంతం బలత సంతర్హితకమలః” అని దీర్ఘసీతకీర్త

తామ తృప్తిసాధి ధామక్రమణకృతపిపూర్వప్రవిశ్రాణితాతి

జేమప్రేమప్రకామశ్రితరతముదితస్త్రీమఖివ్యాహ...”

“క్రమణ కృతపిపూర్వప్రవిశ్రాణిత” అని ముద్రితపాఠములు సందే
హముగా నున్నవి.

“తామత్తృ సాధి ధామక్రమణకృతపిపూర్వప్రవిశ్రాణితాతి...
యామినల్ హేచ్ఛసచ్చైన్” (౭-౧౮౮) అని నూతన ప్రతిపాఠము.

యతిభంగములు.

కం. జ్యోతిత తద్రోషభావ వినఁబడనంతన్. అని ముద్రితముల
న్నిటను గలదు.

“జ్యోతితతద్రోషభావ చెవిఁబడు నంతన్ (౫-౫౭) గ్రొత్తప్రతి.

చ. అనదృశభూషణాన్విత విలాస విచిత్రత... అని ముద్రితము లన్నిటను గలదు.

“అనదురుభూషణాన్వితవిలాసవిచిత్రత... అని నూతనశ్రుతి.

చ. బెడరుట లేక యైదుపదిసేయక పోరి...” అని ముద్రితము లన్నిటను గలదు.

“బెడరుట లేక యైదుపదిసేయక పోరి...” అని నూతనశ్రుతి పాతము. ఇట్లే పెక్కులుగలవు.

ఇక్కవిసార్వభౌమునికవితాచమత్కృతులఁగూర్చి శ్రీనాథు విపులమగు పీఠికను గూర్చుట బంగారమునకుఁ బరిమళమబ్బియు సమకూడి నది.

ఇట్టి నిర్దుష్టములగు పాతములను సంపాదించు సందర్భమున శ్రీ సుబ్బయ్యశాస్త్రిలవారు కావించిన ప్రయత్నము జ్ఞానాపాత్రము. ఆంధ్రభోజులగు శ్రీ మహారాజావారిట్టి యమూల్యప్రబంధ రత్నములఁ బ్రచురింపించి యాంధ్రసారస్వతమున కిహోధికాభ్యుదయము గలిగింతురుగాక.

ఇ ట్లు,

నిఘంటు కార్యాలయపండితులు.

గ్రంథస్వీకారము.

1 భాగ్యశతకము:- ఏలే యల్లయకవి ప్రణీతము-(నైజాం భవనగిరి తాలూకా శిరిపురము.) గ్రంథము (కు కవి కష్టాఘాతములు అను నా మాంశరమే యందలి కవియమును సూచించును-కవుల కష్టములు నేటి వికాపు-శ్రీ సరస్వతులచిర్రోధ వనాశినుంకి వచ్చుచున్నది-అయినను గవులు హితాపమునొందక తమ కవితాప్రపంచమును స్వేచ్ఛానిహార మొనర్పవలసియున్నది.

2 విక్రమశ్రవణి:- భాషాప్రవీణ యాదుజాల పద్మనాభస్వామి విశ్చితము-జయపురాధీశ్వర విక్రమదేవవర్మనుహరాజులుగారి కంకితము. జయపురాధీశ శ్రవణిసాందర్యములకు, ముగ్ధుడై కవి రచించి శ్రీ వారికి కావ్యసాహిత్యము 116 అధ్యాయము సంపుటము గ్రంథకర్త శ్రీనివాసతి మేకటకేశ్వరుల శిష్యుడు జయపురాజ్య ప్రజలసత్త్వవర్తనములు, భిల్లభాతుల ముగ్ధశ్వాసాందర్యములు, ప్రకరణానుగుణముగ వర్ణితములు. బస్సు, డ్రైవరు, పికారులున్నగు నవ్యదేశీయవదము లుపయోగింపఁ బడినవి. కవిత్వము రచణీయమై సులభముగనున్నది.

3 పాణినీయము:- కావ్యవాఙ్మయము. బ్రహ్మశ్రీ ఉభయభాషా ప్రవీణ వ్యాకరణ విద్యాప్రవీణ పోతుకుచ్చి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే రచించుటబడిన భాషావిషయ గుణశోధకవ్యాస సంపుటము.

ఇందలి వ్యాసములు మూడుభాగములుగ విభజింపబడినవి. (1) పాణినీయ గుణశోధనము (2) మహాకవి ప్రయోగసాధనము (3) అను బంధ పరామర్శము. సుప్రసిద్ధవైయాకరణులగు శ్రీవజ్ఞలచిహ్నీతారామ శాస్త్రిగారు తమ చింతామణినిషయగుగుణశోధనమును సంస్కృత వైయాకరణులనుగూర్చి వ్రాయుచు పాణిని కాలమునాటికి వ్యాసహరికభాష, వేదభాష, శిష్టవ్యవహారభాషయని భాష మూడు తెలుగులుగ నుండె

సనియు నందు శిష్టవ్యవహారభావకే మునిత్రయమువారు వ్యాకరణమును రచించిరనియు, భారత రామాయణాదికావ్యములగల భావకు వారను శాసనముల రచింపలేదనియు, సూత్రములను వ్యవహారభావతో రచించిరనియు నిత్యాదిగ వ్రాసియుండిరి. అని శ్రీ గిడుగువారి సంప్రదాయానుగుణ్యముగ నుండునటుల వ్రాసిన విషయములుగాని భాషాస్వరూపమును, వ్యాకరణ రచనావిధానములను తిరస్కరించివాఁడు యడినవిగావు. ఆ యావిషయములను తీవ్రముగ సత్యముగ గ్రంథకర్తలు విమర్శించి యీ గ్రంథమునందలి వ్యాసముల రచించిరి. పాణి వ్యాసీ వైయకరణులు గ్రంథస్థులుగా కావ్యభావకే యశాసనమొచ్చి రనియు నందు పెక్కు ప్రయోగములగూడ సాధించిరనియు, మహాకవుల ప్రామాదిక ప్రయోగములని భ్రమించువానిని తెక్కిటిని మహాభాష్యాది గ్రంథములందును వ్యాఖ్యానములందును సమర్థించి యుండిననియు, భావను శిష్టవ్యవహారము వ్యావహారిక మని విధింపిట పొరపాటనియు నీకు విమర్శించియున్నారు. ఇందులవిషయములు భాషాశాస్త్రమున క్యంతోపయోగములు. వ్యవహారము శిష్టవ్యవహారము అనుభావ గ్రంథస్థులుగా భావకాదనియు, శిష్టభావకు వైయకరణు లాశాసనముల రచింపలేదనియు నీగ్రంథమునందలి సారాంశము.

4 వద్దిత్యన సంప్రదాయము: మధునాపతుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు, కల్లిపాలెము. కాకినాడ, తా

ఇది హరిభద్ర సూరికృతముగు శ్లోకరూప గ్రంథమునకు మృదు మధుర మగుచననానువాదము. ఇందు జాద్ధ వైయాయుక సాంఖ్యజైన వైశేషిక జైమినీయ చార్వాకము లక్షదర్శనములపై సంగ్రహచర్చకలదు. ఇదిపఱచు నచ్చటచ్చటఁ బ్రత్యేకముగ దర్శనవిషయములు కలుపురచేఁ బ్రకటింపఁబడినవి. కాని గ్రంథాకారములో నున్నవి విరళము. ఏకత్ర నిరూపించుటయే శాస్త్రిగారి యుద్దేశము. దార్శనికవిషయములుగాన నింతకంటె విపులీకరించిన నుపయోగముగ నుండును.

5 వేల్పుటావు:- ప్రాప్తిస్థానము. జి. వెంకటేశ్వరరావుగారు, బాండ్రపేట, చీరాలపోష్టు, బాపట్లతాలూకా.

ఈచిన్నికావ్యము మధురకవి గౌరవత్తుని వేంకటేశ్వరరావు గారిచే రచింపబడినది. ఈ భావస్తువు భారతమరణ్యకర్వము క్రథమూ శ్వాసమునుండి గైకొనబడింది. అటువది పద్యములలో ముగించినారు. చక్కనిశైలిలో రచనము సాగినది. వెల. 6 అణాలు.

6 భాగ్యలక్ష్మి—ఇదియొక ఖండకావ్యము. ఇదియు మధురకవి గారి రచనయే. ఇందలి విశేషము ప్రాచీన నవనములగు పద్ధతుల స్వా యత్రికృత మొనర్చుకొనుటయే. ఇందు నాయికానాయకుల సౌందర్య వర్ణనమున క్రబంధశైలికాననగుచున్నది. నాయికా నాయకుల ప్రేమా విష్కరణముల భావకులభంగిమ కాననగుచున్నది. అచ్చటచ్చట 'ఉమర్ ఖయ్యామ్' రుబాయతీలను తలపించు పద్యములు కూడఁగలవు. కవితృ మున గూర్చియు శైలినిగూర్చియు పీఠికాకర్తలు వాక్రుచ్చినది యతిశ యోక్తియనఁ జెల్లదు. వెల 13 అణాలు.

7 భారతీసాక్షాత్కారము:- వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారా యుడు. స్నేహలతాకవితాసంఘము, కొల్లాపురము.

ఇది భారతీదేవిగూర్చి రెండువందల పద్యములలోఁ జేసిన స్తోత్ర గ్రంథము. కవిత భారాళముగా నున్నది. ఆయాప్రాచీనాంధ్రకవులు చేసిన భారతీస్తోత్రపద్యములుకూడ గొండు పొందుపఱుపబడినవి. ఈ కృతి శ్రీసురభి వేంకటరత్నమాంబా మహారాజ్ఞీమణికి నంకిత మీయఁ బడినది. స్నేహలతాకవితాసంఘమును, ఈకవిగారిని బరిచయముచేయుట సిద్ధసాధనము.

8 గాయత్రీతారావళి:- గ్రంథకర్తలు పైవారే. ఇది ౨౭ పద్యము లలో రచింపబడిన గాయత్రీజప ప్రాముఖ్య క్రకటనగ్రంథము.

వి జ య వి హా ర ము

వ్యాకరణవిద్యాప్రవీణ, విద్వాన్, చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి.

- ఉ. వైవ్రతవనంబులో విబుధవండ్లులు పాండవు లాత్మనిష్ఠ ని
ర్ధూతకదధ్యభేదులు వధూమణితో వసియించుచుండ, నా
పూతచరిత్ర తామునులపొందున సర్వశుభైకమూలముల్
వీతవికారబుద్ధి గురువీరుడు కైకొనె ధర్మనిష్ఠతన్. ౧
- ఉ. అంతట వార లావని నిరంతరశాంతి మెలంగుచుండ, నే
దాంతవిహారలాలను మహాత్ముని సాత్త్వికతేముఁ గాంచి, య
త్యంతము భక్తి దన్యునివదాంబుజహారి నఖాగ్రనిస్సర
త్కాంతిలతాంతముల్ జడలఁ దత్సరతన్ ధరియించి రందఱున్. ౨
- ఉ. తావనయాథవాధుఁడు సుధారసపూర్ణ విత్వయుక్తుఁడౌ
దీప్తిజుఁడౌ శ్రుజన్మపదివిన వెనఁ జేరఁ బరాభవోష్మసం
తాపితు లైనవారలు నితాంతజలస్రుతి చాల్చి రక్షులన్
దీపితవృష్టి చేలనొకా? చేశము సత్కవి స్వాతిఁ జేరినన్. 3
- ఉ. మానివత్తంసుఁడెంతో బహుమానముతో నిడ విద్య నొండు, స
మ్మాంతరీధి ధర్మజుఁడు మక్కువ మీఱఁ గవుంగిలించి, స
మ్మానముతోడఁ బంప పరమం బగునస్త్రము పొందఁగా హిమా
నీనగయాత్ర సల్పె గుణనీరధి పార్థుఁడు నీకుఁ గొల్పఁగన్. ౪
- చ. హిమయు ఘనీభవించి చలి హెచ్చుగ దేహయు నొంచుచుండ నా
హిమగిరిఁ గాపురంబు వెలయించెడియక్షునికాయ మెల్లయు
గములు మనోజ్ఞ మై తనరఁగాఁ దనుమధ్యలపెద్దవౌనుగో
జముల నఖింపచోష్టములఁ జక్కఁగ నేన యొనర్తు రెప్పుడున్. ౫
- శా. గోరూపంబును భూమి తాల్చి, పృథువున్ గోపాలుఁడై చూప, నే
పారం. గోమలవత్పభావమున స్నాయన్నుత్తరత్న పభా

- పూరక్షీరము చక్కఁగ్రోలి, భర మై పొంగారఁగా నిన్నర
తొనరంబట్టు మనశ్శిలార్పురుల నాశైలంబు మించెందగన్. ౬
- గీ. బలిమిఁ బర్వత మెక్కువాపార్థునాన
నాబ్జమునఁ బొల్పు స్వేదకణాభిమధువు
పిల్లవాయువు గ్రోలి శోభిల్లఁజేసె
భ్రమరభావము తన కెంతో భాసురముగ. ౭
- చ జగములతల్లిదండ్రులు నజస్రము నొండొరు వీడ కుండఁగా
మగఁడును నాలి యై పాలుచుమంగళహాపము చాల్చినార లీ
యగమున సత్తవంబు చెలు వందఁగఁ జేసినకారణంబునన్
నగఁడద మేఘా నట్టు లని నిత్యము మ్రొక్కడిమానులగ గనెన్. ౮
- క. నగజాత మగనిఁ గోరుచు
నిగమాంతరచాఠిహానివికరము సతమున్
బెగఁడొందఁ దపము నల్పిన
నగమధ్యస్థితపోవనంబుం జూచెన్. ౯
- ఉ. మృగవృషభంబు డగ్గఱిన మేఱను గానుక నీయనో యనన్
పిడికెఁడుదర్భఖండములు త్రీతి భుజించుచు నెల్లవేళలన్
కడఁగి మనంబు నీకపదకంజములందుఁ దిరంబుచేసి య,
పుడు దొడఁగె న్నహామతి తపోనియమంబును బార్థుఁ డర్థమై. ౧౦
- చ. వివిధతపోవిశేషపదవీస్థితఁ డాతఁ డరాతినిర్జితం
బవని యటంచు శాదయగమంతయు మోఁపఁగఁ గొంతువాఁడ నాన్
భునిని బదాగ్రమాత్రమునఁ బొల్చి, చలింపక యించుకేనియుం
బ్రవినులనిష్ఠ యేర్పడఁ దనం బొనరించెను నిష్కారంబుగన్. ౧౧
- ఉ. భానుఁడు తీవ్రతేజమున ఫాలతలంబు తపింపఁజేయ, స
మ్మానితతేజః డాకిరణమధ్యమునం దనదృష్టి నిల్పె; వై
శ్వానరుఁడుం గిరీటి నలువంకలఁ జుట్టఁగ నొప్పె; భుక్తికై
కానన మొందు కోరి పదకంజములం బడి వేడువాఁడునాన్. ౧౨

ఉ. వాసనినామసామ్యమున బాంధవ మేర్పడియుంట నేమొ యు
దాహితు నాధనంజయుని పార్వములం దగఁ గూర్చె; నట్లు లా
రా ! స్పృజించి తంగవిషయాధిపు వైరిగ నా కటంచు బల్
రోసము చాల్చె నాన్ భగవతుం బరికించును తీక్షణదృష్టిమైనన్. ౧౩

ఉ. వ్యాసమునీంద్రుఁ డద్భుతుఁ గృతార్థునిఁ జేయ మహాభదేశముం
జేసినమంత్రభాగములఁ జిన్మయు శంకరు సంతరంగముం
దాస భజించి, యానియతి సందట మానులఁ గ్రించుసేయ సం
తోసముఁ బూనెనో యనఁగ దొంతర లాజడ లూనె మాళిపై. ౧౪

గీ. ఓలి ఫలవర్ణ వాయువు లోగిరముగ
సేకరించుట విడువ నాశీలధనుని
యక్షగుణ మెల్లవేళఁ గరాగ్రమందె
లోల మయ్యును విషయముల్ గ్రోల దయ్యె. ౧౫

ఉ. అంతటినిష్ఠతో నతఁ డహర్నిశముం దగుణేందుమాళి న
త్యంతదయాద్ధృచిత్తు సనయంబును నాత్మవశం బొనర్చ నా
వంతయ భూతలంబునఁ బదాగ్రము మోపియు బాహులెత్తు చొ
ప్పెంతయు వింతగూర్చె నిటు లీతఁడు విూడిఫలంబు లందువాన్. ౧౬

చ. అనిలనిరోధ మేర్పడఁగ నబ్జుర మాతప మాచరించున
ర్జునుశిరమందుఁ బుట్టి మిను పోఁకఁగ నల్లడలంకుఁ బర్వి యే
చినవికటస్ఫులింగములఁ జిమ్మెడునూతనధూతురాజి యా
తనికి ధనంజయభిధను తథ్యముగా నొనరించె నత్తటిన్. ౧౭

ఉ. నారదమానిషర్యవదనంబున వెల్విడువాక్కులన్ మహా
భారము గొన్న యర్జునతపంబు దయంబుధి శంకరుండు సొం
పారఁగ విన్ను నుండ, జగదంబిక యూసభఁ గన్నునన్న వా
వీరునిఁ జూడ నిచ్చ ప్రభవించెడు సంచు నెఱుంగఁజేసినన్. ౧౮

గీ. సర్వయంగళ కెంతయుసంతసంబు
కలఁగజేయఁగ మనమునఁ దలఁచి శివుడు

ఈయ నెంచియు ఫల్గ కాశీష్ట మపుడ

వేడ్క ధరియించె బుద్ధునివేషంబు

౧౯

సీ. ధరియించి రాదిమదంబతుల మాయాకి

రాతవేషంబులు ప్రీతితోడ

తలకంబు దిద్దిరి ద్విపవదనాంచిత

గణనాభకరటవంకంబుతోడ

జడకుచ్చుగట్టిరి స్కందవానానశేఖ

పింఛంబు నించుక ప్రేమలఁ జేసి

తాల్పిరి కటిని మందాకినీనిమ్మగా

తీరవృక్షచ్ఛదచీరమాలను

గీ. ఎఱుకసానియు మఱియు నాయెఱుకతేఱు

విల్లు నమ్మలఁ దాల్పిరి వెరపు మిగుల

పూని ధరియించి రమ్మలపాదులఁ గటిని

స్వీయవరికరబంధంబు సిద్ధి నొంద.

౨౦

గీ. శరపురుషుఁ డిట్లు శబరత్వధరుఁడు గాఁగ

మొదటివర్ణంబు శిఖండివదముఁ దొఱఁగి

చయ్య నొరుఁ జేరఁ బరుఁ డంత శబరుఁ డయ్యెఁ

జాలిచెను శిఖండ మై శిరోధూషణంబు

౨౧

ఉ. తోడనె రాజతాచలము పొయ్యలితోడ హరుండు వీడ, ఏ

రేడకుఁ బోవువారొ యిటు లెక్కటి నంచును సంశయించియున్

వేడుక మీఱఁగా శబరవేషములన్ ధరియించి గ్రక్కునన్.

గూడిరి వారలన్ బ్రమథకూటము లొండొరు మీఱునందడిన్. ౨౨

సీ. తోడల నిట్టటు త్రుళ్లింపఁజేయుచుఁ

బలుతెఱంగుఁ గానఁ బరుగులిడుచు

దూరచారశ్రమ తోర మై పొడమిన

నలసట మేనెల్ల నలయఁజేయ

ప్రేలేడునాల్కల లాలాజలంబులు

జాలువాఱఁగ వనసరణి నెంతో

స్వచ్ఛతరంబుగా నలుపుదు; ధృఢతర

శ్వాసంబులను దేహచలన మొప్పు

గీ. బాదలఁ జొచ్చియు మృగముల వెదకివెదకి

హుంకరించుచు బీరంబు పొంక మమర

విశ్వనిగమము లనియెడివేటకుక్క

లిరుగెలంకులఁ దవులుచుఁ తెరలె నపుడు.

౨౩

క. కరభూషణముగఁ దాల్చిన

హరిణిశోరంబె మృగసయాశర్వణకై

వెర వగుదీపకమృగగతిఁ

గర మొప్పుఁగ వెంట నంటి కానఁగవచ్చెన్.

౨౪

చ. జననియు శంకరుండు హిమశైలదరీపథ మంటి రాఁగ, గ్ర

క్కున వనదేవతానరుతి కోమలకల్పకపల్లవంబులన్

ననలను జల్లి, ఘోరతుహినంబున వారల కించుకేచి వే

దన గలుగంగ నీక ప్రయదంబునఁ గొల్చెను మార్గమెల్లెడన్.

౨౫

ఉ. ఎక్కడివార లీమెఱుగ లేన్నఁడు పూర్వ మెఱుంగరారు; ఏ

రక్కట మాయరణ్య మిటు లాక్రమణం బొనరింప నేకత

మ్మొక్కొ యటం దునాయడవిసొప్పకిరాతులు రోస మెక్కఁగా

నొక్కమొగిన్ సమాగతులము క్కడఁగింకు గడంగి రత్తటిన్.

౨౬

గీ. శంకరునిదివ్యతేజఃప్రసారకలన

శబరయువకులయుత్సాహసరణి యంత

చల్లనయ్యెను; గుండెలు జల్లు రసఁగఁ

జూచుచుండిరి వారలు చోద్య మంది.

౨౭

శ్లో. మానివరేణ్య లామాయాకిరాతుల

వేడబంబులఁ గాంచి వెఱఁగు నంది

మార్గమధ్యమున విమానవేగము నాపి
భక్త్యతిరేకంబు వల్లవించ
ప్రీతి జటావల్లరీమూలవల్లవం
బుల సంజలిఫుటంబు లలవరించి

హృద్రాశుసమ్మిశ్రితానిలరబులతోడ
జయజయశబ్దముల్ జడిగొనంగ

గీ. తలరి యాజగదాదిమదంపతులును
నియమ మేర్పడఁ దపమును నిర్వహించు
నాసునాశీరసుతపోవాసభూమి
నడగు లిడఁగఁ దొడంగి రత్యంతప్రీతి

౨౮

చ. శ్రవణమునందు వ్రేలఁబడుసారతరంబగు నక్షమాలికన్
దవులుట తెక్క లూడినవిధంబునఁ బొల్పెడి బాణపంక్తి నా
శివునిశరీరమం దడరఁజేసెను; లింగమయస్వయాపువై
నవసుమపుంజయం గురిసినా? యరుభాతి దలిర్ప నత్తఱిన్.

౨౯

శా. వాదాగ్రంబుల నంటి వ్రేలెడుజటాభారంబు నంధించి, న
మౌదం బొప్పఁగ నాతిపమ్మె యశనమ్మంగఁ దపోవృత్తిని
ప్రాదక్షిత్వము నూని యుంట గతిదోస్తారున్ బృథాసూనిఁ బ్రే
మాదార్యంబులఁజూచునాయమకుఁబుత్రైశ్చక్యమొప్పెం గడున్.

ఉ. అంతట భూమిభాగము ఖుర్రాగ్రములం జదియంగ మెట్టుచున్
వింత దలిర్చురోసమున వేమఱు ఘుంకృతి నల్పుచున్ మహా
ద్దాంతశరీరవైకృతిని దాల్చినకోలము ఫల్గునాశ్రమో
పాంతమునన్ భయంకరవిహారము నల్పఁ గడంగె నత్తఱిన్.

౩౧

చ. భయదవిహారముం గొని విభాసిలునాకిటిఁ జూచునంతనే
రయమునఁ గృష్ణశాబనికరం బటు వల్కలమందు డాఁగ, వ్రే
గయినగళస్వంబుల విహంగమపంక్తి భయంబు దెల్పినన్
నియమము నజ్జగించి వెన నించెను జేతఁ గిరీటి చావమున్.

౩౨

గీ. ముఖర మానట్టు గుణమును మొరయజేసి

వీరమానియుఁ గిటి నేను వెడలునంత

• సహచరులు వెంట నంటఁగా శబరుఁ డొకఁడు

ధరువు నెక్కిడి తఱుముచుఁ గనఁగ వచ్చె. 33

చ “విడువకు బాణ మోరి కిటివెంబడి నే నిటు చాలప్రొద్దుగా

నడుగక వచ్చుచుంటి” నని యుద్ధతిఁ బల్కుకిరాతువల్కులన్

పెడచెవిఁ జెట్టుచుం బరిఢవించినగర్వము మీఱ నాకిటిన్
వడిఁ దెగనేసె నస్త్రముల ఫల్గునుఁ డంత నఫల్గుసారుఁ డై. 34

ఉ. ఆసమయంబునందె శివుఁ డస్త్రమునేసె శివార్జునాస్త్రవి

న్యాసము నేకకాలమున నక్కిటిదేహము నొవ్వఁచుప్పి పే

రాసను దానియూపు సమాంశముగా భుజి యంచె; సోదరుల్

కాసుచు పీస మైన జనకద్రవిణంబు భుజించుకై వడిన్. 35

క. శబరునిచచనములను వినఁ

బ్రజలం బగురోష మంతరంగము గలఁపన్

తబిసి యగువిజయుఁ డెదల్

నివిడం బగుశాంతిఁ బూని నేర్పునఁ బలికెన్. 36

సీ. నాయధికారంబు నాఁటి యున్నట్టియూ

యాశ్రమంబునఁ గోల మడుగుపెట్టె

కాంచినయంతనే కడకమైఁ జేసితి

శరపాతమునకు లక్ష్మ్యంబు గాఁగ

వీరుడ నైననన్ వీటిఁడిగా నెంచి

యవహేలనముసేయ నడరి తీవు

అమ్మ వమ్మాటకు మమ్మ నీ పుద్ధతి

బాణముల్ దీనివైఁ బఱపినావు

శాపదానముననొ లేక చాపముననొ

నీదుత్రు శ్లంత యడఁగింప నేర్పు గలదు

అయిన నోర్చితిఁ దవమున నణఁగి ముంట

నలేవి మీఱిననిజభుజోష్మలతఁ దలఁచి.

32

క. ఈరితిఁ పల్కునామని

వీరుని దర్పప్రవాహపేళిన్ వాణిన్

మేరుధనుర్ధారియు విని

స్మేరముఖాబ్జమున సొగసు చిదఁగఁ బలికెన్.

3౩

చ తెలుపుచునుండె నీపలుకె తేటగ నీదగుబుద్ధిమార్గవం

బెలమి నరణ్యసీమఁ బశుహింసన మిట్టలు చేయఁగొంట కే

వలము స్వధర్మ మాశబరవద్యుల కానా? తపఃక్రియావృత

స్థులకగునో? యెఱుంగు మది మాత్స్యముగాఁబరికించి నెప్పుడిన్

3౪

క. వ్యకులాచారంబును విడు

వక మెలఁగెడినాకు నీతపంబునవలెనే

వికటాచారము సల్పియుఁ

బ్రకిటించెద వౌ! నీపరాక్రమశీకుల్.

౪౦

చ. విపినమునందు జంతువుల వేటలఁ జంపఁగఁ గవ్వఁగట్టు నీ

తపమున శుద్ధి యెంతో విశద మృగు;దాని నటుండఁమ్ము; నే

రువు వెలయంగ నీమృగము రూపఁజేసిడివేళ నాశర

ప్రవతన మూఁత గొన్ననిజబాహుబలంబును దెల్ల మెల్లడన్.

౪౧

చ. పరుషవచఃప్రసారమున భర్తృడు నాతనిఁ జేరఁ బిల్చి, యే

మిర! శరణమ్ము వేడు నను, మీఱఁగఁ బోకుము; నాదుపేర్చి కీ

వరయఁగ నెంతవాడ;నవురా ! నయనమ్మున నే నొకింత నేఁ

డరుణిమ దాల్తునేని భయమందెడుఁ జువ్వె కృతాంతుఁడేనియున్ ౪౨

క. శంకరుఁ డీగతిఁ బలికె న

హంకారము మీఱ; నంత నర్జునుఁ డెద సా

తంకత నిష్కరవచనం

బంకురితముఁజేసి సాహసాంకిత మెఱయన్.

౪౩

ఉ. ఓరి వనేచరావసద ! యుద్ధతి చూపెను నాసమక్షమం

దార! యిటుల్ త్వదీయులకు హర్షము సంభవించుట వీ
వారయవైతివే మగనో ? యక్కట మక్కువ నీకిరాతి సాం
పారంగ మక్కనత్తు జెవియూకులు దాల్చుదలంపు లేదొకో? ర౪

ఉ. వీచులఁ గాల్చువట్టికురువీగునివాక్కులు విన్నయంత లో
నూని శుమర్చుచుం బ్రతుకయోధులు చంపఁగఁ బూని రాత్రిం
గాని, దయార్ద్రచిత్త యగుకొనిమాఖంబునఁ జిందలొడునా
లేనగవుం గనంగఁ జెలించినయస్కులఁ దాల్చి రట్టలన్. ర౫

గీ. ఖిల్లమల్లుడు కురువంశచల్లభుండు

పుల్లభల్లంబులనా శల్వవల్లవముల

దేవతలదృష్టి ప్రసంగంబు దెరువు నిడని

సవర మతిభ మంతరముగ జరిపి రపుడు.

ర౬

ఉ. గోస మొకిత దాల్చినటు గుర్రుఁడు కానఁగ వచ్చి, వేగ ని
స్వాసము ముట్ట, గౌఁమనమం దొకయింతుక శంకఁ బూని, యా
వాసవమాతి కయ్యెడ నభంగురమంగళవృద్ధి గోరి, వే
కానఁ బరించె నామమము 'యాత్రశ్శు'శ్శుతి నెప్పుచుంబునన్ ర౭

చ. సరగ ధనుర్గుణంబు దృశసారతఁ గర్ణముదాఁగ లాగి శం

కగుఁడు దయామయాంబునధి గావున విద్రవనూజమేనిపై

శరములు కొన్ని వైచె; సరసం జని తాఁకియుఁ దాఁగనట్టి వా

వెరవున, కొన్ని లక్ష్మమును వీడియుఁ జన్నవిధంబుతోఁపగన్. ర౮

ఉ. అమ్మలు వమ్ముపోవ నెద నస్తునుఁ డబ్బుర మందుచు న్నిమం

గమ్ముసొమ్ము గోల్పడినఁ గ్రచ్చుట నీసున నాయకాత్మకా

సమ్ముఖమందె శంకరుని జాపముతో శిరమందు వ్రేసె నే

గమ్మున నాచణక్కు శశిఖండసఖత్వము దాల్చుపట్టగాన్. ర౯

గీ. చాపమున మోదఁబడిన యాశ్వరునిమాళి

తల్లమునుండి తొటంగురక్తాంబుకణము

లోలి భూమిని వ్రాతె సత్యజ్ఞప్తముగ

ఫణిఫణామణు లుర్విపైఁ బడెడుభంగి.

౧౦

ఉ. ఆజగ మేలుతండ్రి హరుఁ డర్జునచాపమువ్రేటు నంది, ని

ర్వాజము గా మనంబునఁ గరంబు వహించినహర్ష వార్ధి నే

యోజను బోలదయ్యె; మాను హుంకృతిమీఱ గజాన్యుఁ డొప్పి వి

భ్రాతరలీల గంగదరి వప్రవిహరము చేయువేడుకల్.

౧౧

సీ. గాండీవ మిదియ మన్ ఖండవం బేర్చెడి

సమయముం దగ్నికి నాయపడియె

తక్షకునిల్లాండు తరలి నశింపఁగా

ప్రథమకారణ మైనబడియ యిదియ

ఇంద్రుఁ డడ్డము రాఁగ నట్టును జొరసీక

వెతలఁ బెట్టినయట్టి విదురుసుమ్ము

పెద్దకాలమునుండి పేర్చినవైరంబు

మనహతితోడఁ దాల్చినదిసుమ్ము

గీ. అనుమఁ గ్రోధము దాల్చి యాహరునిహతి

జడలగుబురుస వానింబు సలుపుచున్న

ఫణులు తటి చూచి దాని భక్షణముసేసె

సనఁగ గాండీవదండంబు నణఁగె నచట.

౧౨

సీ. దైవవివర్మయం బీవిధిఁ గల్గెనా

అటుగాక వీనిమా యావిధంబా

భావింపఁగా రానివధ మిది యేదియో

తెలియకున్నది నాకుఁ జేటపడఁగ

అంచు నడంద నొక్కించుక చింతిలి

దైర్యంబు నంతలోఁ దాల్చి క్రీడి

ఉత్సాహశక్తి లో నుజ్జ్వల మై పొంగ

నీశ్వరు గద్దించి యిట్లు లనియె

గీ. ఎఱుక ! మూఢాత్మ ! నీ వెట కేగఁ గలవు
 అర్జునునిఁ గూడ నిజించి యశము గొనఁగఁ
 జాలెదవురా ? యటంచు దర్జనము చేసి
 తలవడఁగఁ జొచ్చె బాహుయుద్ధమున కతఁడు.

గీ 3

గీ. తిపసి, విష్ణురతిరముష్టితాడనమున
 శబరవీరుని వామవక్షమున ప్రవీయ
 నెఱుకసానియరంబున వలలునట్టి
 తెల్లగూరివెండవేరులు తెల్లవీ వడియె

గీ ౪

చ. చిరముగ నిల్లుపాసమునఁ జిక్కినయూమునివక్షయందు శం
 కరుఁడును ముష్టిమూర్ధవము గ్రన్ముగఁ గ్రమ్మి నేసె వాని, నా
 హరువున నింద్రమానుహృదయంబున వాసము గొన్నతన్న దు
 ర్భరశరచాతనవ్యభాస సాయఁగఁ జేయఁ గడంఁగెనో యనన్.

గీ 5

సీ. ముష్టిప్రహరముల్ ముమ్మర మై చన
 నొండొరు మీఱి వా రుదుటుగొనిరి

పెనఁజవల్ పెరుగఁగ వనకుసుమకరాగ
 భస్మాంగరాగలేపములు గొనిరి

ఒక్కొక్క బాహువు నొప్పుగా సారించి
 జడల నొండొరు నొంపు గడఁగి రపుడు

తక్కి నభజమునఁ దార్కొని యన్యోన్య
 గళనాళములు చుట్టఁ గడలుకొనిరి

గీ. శబరక్షభుండు తపోధనసత్తముఁడును
 నొండొరుల మీఱి నుద్ధతి నొనరఁ దాల్చి
 సమబలత్వము చెల్ల నాహిమనగంబు
 పెద్దచటియను గూలిరి వెలుచ నపుడు.

గీ ౬

చ. శబరు నధోమూఖంబు గొనుచందమునం ధరఁ గూలనేసీయున్
 బ్రబలి విమోహ మేర్పడఁగఁ బార్థుండు విష్ణురప్రస్తరస్థలిన్

- నిబిడముగాఁ గవుంగిటను గించినచో వృథులై; స్వగుంబుతోఁ
దలిసిని నన్నుఁ గాచెడికతమ్మున నల్లునిఁ దెల్పుఁ గోరువాన్. ౧౭
- ఉ. సంగరమందుఁ బాఠ్యనిభుజంబు నొప్పెడివీర్యరేఖ నొ
వ్వుం గని శంకరుండు బహుభంగుల విస్మయ మంది మాళివైఁ
బొంగెడుజాహ్నువీధిమలపూరకణంబులు గంటిమీఁదఁ జే
రం గడవీడ నందియు శిరశ్చలనంబు వహించువేడ్కమై. ౧౮
- గీ. శుగతిఁ దడవుగ భూమి న
ధోగతుఁ డై యుంకి కలఁగ దొఱఁగిన సొజ్జా (
స్వాగతనముదాచారిన
మాగమమున నింద్రసూనుఁ డల్లన లేచెన్. ౧౯
- ఉ. కన్నుల విప్పుచో నెనుటఁ గానఁగవచ్చెఁ గిరాతుఁడే ప్రభా
భ్యన్నతదివ్యశేజమున నొప్పినశంకరుఁ, డాకిరాతియే
యన్నులమిన్న సర్వజగదంబిక నూగిరిగాజకన్య, యిం
కెన్నఁగ శక్యమే సొబ గదెట్టిగుణజ్ఞుల కైన నయ్యెడన్. ౨౦
- ఉ. వీరులవించుగా నమృతవృష్టివి జిల్కెడుభంగిఁ గంతగ
జ్జానినదంబుతోఁ బలుకరం బగుఘంటలతాంకృతుల్ గురు
ధావనము లీన లోకదుఃఖంబులు చెందుమహోక్ష మెక్కి శ
ర్వాణిః గూడి శంకరుండు వచ్చె నాంశ్యగనర్పహారఁ డై. ౨౧
- క. పారిషదగణము లంజలి
సారసవన మొదవఁజేయ సరసత ననుమన్
నాకీ కాంతుండు దివ్యవి
హారముతోఁ బొలుచుగాజమాంసం బయ్యెన్. ౨౨
- గీ. మార్దవనముపేరిశార్దూలచర్మంబు
వ్యయనంబుగా పలుక, మీఁద
నడ్డంబుగాఁ జరణంబునముగ్ధులు
క్రసంపదజేయఁగఁ బ్రక్కఁ జేరి

యాదటమీట శిలాదకుమారుండు

సంవాహనము ప్రీతిఁ జలుపుచుండ

దర్పము నిగుడ నుల్లివనంబు చేసెడి

తెఱి యానమును నాఁకుఁ దగినరీతి

గీ. గళమపై వేయకనకశృంఖలను జేతఁ

బూని యశ్యంతమృదుకరపుటకు తోడ

కకుద్యోంగంబులను మెల్లఁగా విఘాదుఁ

జెంత మెల్లఁగెడిశృంగితో నెంతో యొప్ప

౬౩

ఉ. శింకరమాభిసీమ ననిశంబు విభూషణ మై తనర్చునే

ఘాతుఁడు గాఁడివాతికతివాహతి నుక్కఱ సంచుఁ దారకల్

కింక దొఱంగ నాప్రియునికిం దగ నూటటఁ గూర్చ వ్రాలె న

స్పంక దలిర్పఁ గల్పనమనంహతివృష్టి దలిర్చె శయ్యపైఁ.

౬౪

చ. కడుకొని సారమేయములకంచువ నొప్పెడినాల్గువేదముల్

వెడఁగు దలిర్పఁగా నపుడె విశ్రుతపూరువరూప మేర్పడన్

జడలను భస్మయౌ మృదుకుశంబులఁ జీరలఁ జేతఁ దాల్చి యా

మృదుబిరుదంబులఁ స్వరము మించఁగ గానము చేసె నింపుగఁ.

ఉ. అంబరపీఠి డగ్గఱుచు నబ్బుర మేగ్గడఁ జూచి వేడ్కతో

తుంబురముఖ్యవైణికలు తోరముగాఁ దమశీరిరీతియో

గంబున నామహేశు ననుకంఠచు భక్తజనాఘరక్షణ

లంబనసత్కథల్ మృదుకలంబుగఁ బాడి భక్తిపెంపునఁ.

౬౬

గీ. భూతనాథుండు తనశ్రవణపూరముగను

పొనగఁ దాల్చినతాపింఛకుసుమగుచ్ఛ

మునఁ దొఱంగెడితేనియసాననకమున

మించుచూక్కులఁ గృపను వర్షింప నడరె.

౬౭

గీ. అర్జునోన్మత్తబాణవ్రహరజాత

వ్రణము లిట్లంగ మెల్లడ వలలె ననఁగ

విమలదీప్తివితానంబు వెల్లివిరియు

ఫణిపకారత్న భూషణులు పరిధరించె.

౬౮

క. అవతంసచంద్రరేఖా

ప్రవిగళితమయూఖకుం క్రిపాతజశైశ్వం

బు విహింహయటు దిటుతన

గవున హృదంతఃప్రపాదగతి నూచించెన్.

౬౯

ఉ. వాసవి యాదిదేవు మునివంద్యుని శంకరుఁ బూచ్చునంగఁ బ

క్షౌరవరణంబు ద్రోయఁ బటుభారము దాల్చినసమ్మదాశ్రుతే

ఖానలి దేహమండఁ బులకాంకురముల్ వెలయుండు బాదప

ద్భావనతుండు నై నతుల నవ్వనచేసెను వేసవేలుగన్.

౭౦

శా. స్వామీ ! నే నిటు మూఢబుద్ధి నము నీసామర్థ్యముం గాన కి

ల్లెమేమో వచియించినాడఁ; మనమం దీ సాపు వాగ్బాణచా

పామోక్షంబులు, ముష్టిపాత మన నా లైచెల్లు నేరంబు ల

త్యామోదం బొలయన్ తుమించి గనుమయ్యా నన్ దయాంభోః ధీ

ఉ. ఈవిధి విన్నవించి తనయెగ్గున కెంతయు నేగునర్జున్

దీవన లొప్పఁగాఁ దెలచి దేహము నల్లెడఁ గల్పకల్లవ

శ్రీ వెలయించునా నైమను జేర్చి ప్రణంబుల మాయజేసి, యా

శాసననుండు సజ్జనవశంవగుఁ డిట్టులు పల్కె వానితోన్.

౭౧

గీ. ఆహవోద్ధర సిదామూఁడవదియైన

పింతయపరాధ మన నెంత సంతసంబు

గలిగెనో యంతహర్షంబు గలుగ దయ్య

భక్తి దవమునఁ బూజాక్షణసక్తిచైన

౭౨

ఉ. ఆక్షణమందె శంకరుఁడు నన్నులు చావము మున్నుగాఁగఁ దాఁ

గుక్షిణినిన్న వాని, దళుఁ గోరినపాతుకతాస్త్ర మష్ట ప్ర

త్యక్షముగాఁ గిరీటివశ మందఁగఁజేసెను హర్ష మొప్పు. నా

దక్షునిగాఁడివాహతివిధంబున కిచ్చుబహూక్యతిం బలెన్.

౭౩

పాలకురికి సోమనాథకవి జన్మస్థలము

బందారు తమయ్య

పాలకురికి సోమనాథుడు నన్నయ తిక్కనల నడిమికాలమున వెలసిన ప్రఖ్యాతాంధ్రకవి. ఈతఁడు సంస్కృతభాషలో వేదవేదాంగాది సకలవిద్యాశారంగతుం డగునఖండవంధితుఁ డయ్యు గాతమబుద్ధుఁడు ప్రాకృతమునుబలెమతవాఙ్మయరచనమునకు మాతృభాషయగు తెలుఁ గునే ప్రధానసాధనముగ గ్రహించి నిర్వహించినమహానీయుఁడు. తెలుఁ గుఁబలుకులను వేదములకొలఁదిగఁ దలపోయుఁ డని తెలుంగు సోదరుల హెచ్చరించి యసదృశనైపుణ్యముతో వేదార్థముల విరివిగ వెనఁ జల్లుకృతులను దేటతెనుఁగున రచించి తెలుంగుదల్లిదీవనల వద్దిల్లిన మురిపెంపుఁగొడుఁగఁజ్జి. “ఉరుతరగద్యపద్యోక్తులకంటె, సరసమై కరగినజాను తెనుఁగు, చర్చింపఁగా సర్వసామాన్య మగుటఁ గూర్చిద ద్విపదలు గోర్కె దై వార” అనియు, “ఆరూఢగద్యపద్యాదిప్రబంధ, పూరితసంస్కృతభూయిష్ఠరచన, మానుగా సర్వసామాన్యంబుగామి, జాను తెనుఁగు విశేషము ప్రసన్నతకు” అనియు లోకమునకుఁ జాటి తాను జాను తెనుఁగురచనమురు వలచి యితరుల వలపింపఁ జేసి జాతీయచ్చందమగు ద్విపదలోఁ దనప్రధానకావ్యములను వెలయించిన నిద్దంపుఁ దెలుంగుఁగవి యీతఁడు. ఆంధ్రత్వము నాంధ్రతేజము నాతనిదివ్య శరీరమున మూర్తీభవించి కవితాప్రవాహరూపమున నాతని కృతులయం దెల్ల వెల్లివిరిసినది.

పాలసంధ్రమునఁ జంద్రుఁడువోలె నీసుకవిసోముఁడు పాలకురికి యను జనపదమున నుదయ మందెను అది యాంధ్రచక్రవర్తుల రాజధానియై యాంధ్రనగరము, ఏకశిలానగరము నని వ్యవహరింపఁబడిన యోరుగంటికిఁ (Modern Warrangal) బండ్రెండుక్రోసుల దూరమున

నేటినిజమురాష్ట్రమున నల్లగొండజిల్లా జనగామతాలూకాలో నున్నది. వేరిలోఁ గొంత వికృతిని జెంది కొన్ని శతాబ్దాలనుండి యిది పాలకురితి (పాలకుర్తి) యని గూడ వ్యవహరింపఁబడుచున్నను సోమనాథునికాలమున దీనికిఁ బాలకురికి యనియే వ్యవహారముండినట్లు సోమనాథుని కృతులవలననే విశదముకాఁగలదు. బసవపురాణ, వండితారాధ్యచరిత్రగద్యలలో “సుకృతాత్మపాలకురికిసోమనాథ । సుకన్దివ్రణీత —” అని యాతఁడు ప్రాసస్థానమునఁ బాలకురికి యనియే వ్రాసి యున్నాఁడు. తన కృతులలోని తక్కినతావులఁగూడఁ దనయింటిపేరిని బేర్కొనుటలోఁ బాలకురికి లేక పాల్కురికి యనియే యుదాహరించినాఁడు. ఈతని శిష్యవ్రతశిష్యుఁడు పిడుపర్తి సోమనాథుఁ డీతని కంకితముగా రచించిన తన వద్యబసవపురాణావతారికలో

చ. అనదృశతస్సోమహిమ మూరవిలారకమై చెలంగ శ్రీ

బసవపురాణముక సకల భక్తకథామణి సూత్రభాటిగా

వెన రచియింపు మీవు వృధినిస్థలికిం జని నాఁగ భృంగి సెం

తనమునఁ బుట్టెఁ బాల్కురికి నామపురీశరసోమనాథుడై.

అని యీతనిజన్మస్థలమును పాల్కురికి యనియే పేర్కొనినాఁడు. మనసోమనాథుని మఱియొక శిష్యవ్రతశిష్యుఁడు (నామము సరిగాఁ దెలియకున్నను నీతఁడుగూడ బహుశః పిడుపర్తివంశ్యుడే కాదగును) సోమనాథుని కంకితముగరచించిన యన్యనాదకోలాహలమయ సీసశతకములో సోమనాథునినలపు పాలకురికి యనియే యుదాహరించినాఁడు.

సీ. భవదీయసంబంధ బంధురం బయ్యె నే

భాగ్యంబుచేసెనో పాలకురికి

భవదంప్రిపూజనా పరుల కిమ్మయ్యెనే

భాగ్యంబుచేసెనో పాలకురికి

యవ్యద్విహార సం య క్తమై వెలసె నే
భాగ్యంబుచేసెనో పాలకునికి
యవ్యదీయాశ్రమా భ్యన్నతిం జెందె నే
భాగ్యంబుచేసెనో పాలకునికి

గీ. పాలకునికి యెట్టి భాగ్యంబుచేసెనో
సీన్వనామపూర్వనిహిత మయ్యె
నీహితానువంగ ! యేకాగ్రగురుచిత్త
నలినభృంగ ! సోమనాథః క !

క్రీ॥ శ॥ 1560 ప్రాంతమాననంశి పిడుపర్తి సోమనాథున కిందుక
సమకాలీనుడయిన తోంటద సిద్ధలింగకవి (విరక్తతోంటదాద్యంబు)
కన్నడమున మనసోమనాథుని చరిత్రమున గూర్చి లిఖించిరపాల్కురికి
సోమేశ్వరపురాణమును కృతిలో ఆంధ్రదేశమున, శ్రీశైలమున కీశాస్య
వ్రదేశమునఁ గొలనుపాకకు సమీపముననున్న పాలకురికిలో సోమనా
థుడు జన్మించె నని, కొలనుపాకయందు వెలసినశ్రీ సోమేశ్వరస్వామి
సేవనమునఁ దలిదండ్రుల కాలఁ దుదయించెనని స్పష్టముగ వ్రాసినాడు.
ఇట్లు వర్ణించబడినయీపాలకురికిలోఁ గొండపయి నొక శివాలయ
మాన్వది. అందలి శివలింగమునకు సోమేశ్వరుఁ డనిపేరు సోమనాథుని
పూర్వ లాస్వామికిఁ జారంధర్యముగవచ్చెడి యర్చకులనితెలియుచున్నది.
ఆస్వామివరక్రసాదముననే సోమనాథుడు తలిదండ్రుల కుదయించెనని
గూడఁ బాలకురికిప్రాంతమున వాడుకలో నున్నది కావునఁ బాలకురికి
సోమేశ్వరస్వామిపేరినిబట్టియో, కొలనుపాక సోమేశ్వరస్వామినామ
మును బట్టియో మనకిజఁకు లాలోకి సోమనాథుడని పేరు పెట్టియుం
డును. ఆంధ్రులలో గ్రామనామములఁబట్టి గృహనామము లేర్పడుట
చాలఁ బరిపాటి. కావునఁ బూర్వోక్తమయిన పాలకురికియగుగ్రామ
మునుబట్టి యింటిపేరును బయినిజెప్పిన సోమేశ్వరస్వామియలఁబట్టి నామ
మును మనకవివరున కేర్పడెనని తలంప నగును. పలువురు పరిశోధకు లీ

నిర్ణయము సంగీకరించి యున్నారు. కర్ణాటకవిచరిత్రకారులు శ్రీ సరసిం హాచార్యులుగారు నిజామురాష్ట్రమందలి పాల్కురికియే సోమనాథుని నెలవని సంభావించిరి. “Kanarese Literature” అను గ్రంథములో E. P. Rice దొరవారు సోమనాథుడు గోదావరీప్రాంతము వాడను నుద్దేశముతో గోదావరిజిల్లామందలి పాల్కురికినివాసి యని వ్రాసి యున్నారు. నిజాముమండలమున విశేషసంచార మొనర్చి వరిశోధనలు సలిపిన శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులుగూడ రాష్ట్రదినపత్రికమున ఆంధ్రపత్రిక సారస్వతానుబంధములో సోమనాథునిగూర్చి వ్రాసిన యొక చిన్నవ్యాసములో నాతనినెల వచ్చటిపాలకునికి యనియే వ్రాసిరి. ఆంధ్రపత్రిక దుండుభి సంవత్సరాదిసంచికలో వ్రాసిన “పాలకునికి సోమనాథకవి” అను వ్యాసములో నేడుగూడఁ బయినిర్ణయమునే చేసి యున్నాను. తరువాత నాంధ్రగ్రంథమాలికలోఁ బ్రకటితమయిన బసవ పురాణము సింహితలో శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు కూడ దీని సంగీకరించిరి. ఆంధ్రులచరిత్ర వ్రాసిన శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు కూడ దీని నామోదించిరి.

ఇట్టి సందర్భములలో శ్రీ డాక్టరు చిలుకూరి నారాయణ రావుగారు వయి నిర్ణయములఁబాగుగ నెఱింగియుండియు, ఆంధ్రగ్రంథమాలికలోఁ బ్రకటితమయిన వండితారాధ్యచరిత్రము (నూత్నముద్రణము) నకుఁ దాము వ్రాసినసింహితలో నొక వింతపుంతను ద్రొక్కి మైసూరురాష్ట్రము నందలి తుముకూరుజిల్లా తిప్పటూరుతాలూకాలోని “హల్ కురికె”యను ఎకారాంతనామగ్రామమును “హల్ కురికి” యని యికారాంతముగా గ్రహించి యదియే సోమనాథుని జన్మస్థల మయియుండునను విపరీతవాదమును వెలువరించినారు. దీనికి ముఖ్యకారణములు పూర్వోక్తమయిన పాలకునికి నేటికాలమున నిజాముప్రభుత్వమువారు ప్రకటించిన గ్రామనామములపట్టికలలో “పాలకుర్తి”యనుపేరేగాని “పాలకురికి” యనుపేరు

ప్రకటితము గాఢండుటయు, మైసూరుప్రభుత్వమువారు ప్రకటించిన పట్టికలలో “హాల్కురికె” యనుపేరు గానవచ్చుటయు, తెలుగునందలి ‘ప’వర్ణము కన్నడములో ‘హ’వర్ణముగా నుచ్చరింపబడుటచే నదియే సోమనాథుఁడు జననమందిన “పాలకురికి” యయియుండునని, “కురికి (కురికె)” ప్రత్యయాంతములగు గ్రామములు కన్నడదేశమునను నాంధ్ర కర్ణాటదేశముల సరిహద్దులనుగాని యాంధ్రదేశమున లేవని, సోమనాథుఁడు కర్ణాటదేశమున జనించినవాడగుటచేతనే కర్ణాటకపులు కూడఁ గొంద తాతని నుతించుటకుఁ గారణ మని శ్రీ నారాయణరావుగారు భ్రమించి తలంచుటయు నయియున్నవి. గ్రామనామములు ప్రకటితము లయిన పట్టిపట్టికలుమాత్రము తిరుగ వేసి తక్కిన స్థలస్థి వేశములు, సంగతిసందర్భము లేమియు విచారించకయే యొకశుద్ధాంధ్రకవివలపును గర్ణాటదేశమున నిరూపించుటయందలి యసామంజస్యము శ్రీ నారాయణరావుగారిబుద్ధికిఁ దోచకుండుట మిక్కిలి యక్కజ మని వేఱ చెప్ప నక్కఱలేదు. నిజముప్రభుత్వమువారి పట్టికలోని “పాలకురి” నేఁడు గూడ నాప్రాంతమునఁ గొందఱచే “పాలకురికి” యనియే వ్యవహరింపఁ బడుచున్నది. అచ్చటి సోమేశ్వరస్వామియాలయమందలి ధ్వజస్తంభము పయి “శ్రీపాల్కురికి సోమేశ్వరస్వామి” యని ప్రాచీనలిపిలోఁ బెక్కిన యక్షరములుగానవచ్చును. సోమేశ్వరస్వామియాలయమే గాక సోమనాథుని సమాధిపయి బ్రతిష్ఠిత మయినసోమనాథలింగము తదాలయము గూడ నీపాలకురికియం గుండి పూజ లొందుచున్నవి. పాలకురికి సోమనాథునిబంధువులు వంశ్యులు నని చెప్పికొనెడివారు, పాలకురికియందును దత్తరిసోములందును నిప్పుడుగూడ నివసించుచున్నారు. అచ్చటి సోమేశ్వర, సోమనాథలింగములకు వారే యర్చకత్వము నెఱపుచున్నారు. బసవపురాణావతారికలో “ఖ్యాతిమై సద్భక్తిగల కట్టకూరి, పోతిదేవర పదాంబుజవట్టదుండ” నని సోమనాథుఁడు కట్టకూరి పోతిదేవర యున్ననాతనిఁ దన గురువులలో నొకనిగాఁ బేర్కొనినాఁడు. ఈ పోతిదేవర

నివాసస్థలముగ కట్టకూరు పాలకునికి సమీపముననే యున్నది. సోమనాథుడు తన శిష్యులకు సగ్రహారముగా నిర్మించినట్లు పిడుపర్తి సోమనాథుడు పద్మబసవపురాణావతారికలో బేర్కొనిన దోగిపర్తికూడ నీ ప్రాంతముననే యున్నది. జనుల వాడుకయందు నేడు “కుర్తి” యని యేర్పడిన రూపము పూర్వము “కురికి” యను రూపముతోఁ గూడ నుండి ట్లు శాసనప్రమాణములుగూడఁ గలవు. పాలకుర్తి సమీపముననే నేడు ఎలకుర్తి, ఉజుకుర్తి యను పేళ్లతో వ్యవహరింపఁబడు గ్రామములు పదిరెండు, పదిమూడు శతాబ్దులనాటి శాసనములలో “ఎలకురికి” ఉజుకురికి యను రూపములతోనే నాడఁబడి యున్నవి.

కాకతిరుద్రదేవునినాటి ధర్మసాగరము శాసనము (నాలుకవనైపు ౧౨, ౧౩, ౧౪ పంక్తులు).

“రెండుపాడ్లు ఎలుకుర్కి ప్రసన్నచిత్తేశ్వరచేవరకు సమర్పించినందుల వినియోగము భోజనమువాగు”

కాకతి గణపతిదేవునినాటి కొండిపర్తిశాసనము (శా. శ. ౧౧౩౩) తూర్పువయపు 38-40 పంక్తులు.

“(శ్రీ) చాండ సైన్యపతిరారవీరు తారం గ్రామం సమగ్రమక న్నులుకుట్కి-సంజ్ఞం.

(వెలంగానా శాసనములు)

ఈవిషయముల నెల్ల శ్రీ నారాయణరావుగారు పండితారాధ్యచరిత్రపీఠిక వ్రాయునపుటికి కాగుగా గుర్తించియున్నచో వా రీవీరితర్జయమునకుఁ బూనుకొనియుండ రనియే విశ్వసించెదను.

పిడుపర్తి సోమనాథుడు పద్మబసవపురాణావతారికలో నొకనాఁడోరుగంటిలో స్వయంభూదేవుని యాలయమున భక్తులు పాలకునికి సోమనాథునిబసవపురాణమును జమవుచుండఁగాఁ గాకతిప్రతాపరుద్రుఁడచ్చటికి వచ్చె ననియు నాతఁ డవియేమని ప్రశ్నింపఁగా ధూర్జవిఘ్న

దొకఁడు పాలకునికి సోమపతితుఁడు ప్రాసవర్ణు. వెట్టియక్రమాణముగా నూతనముగ రచించిన ద్విపదబసవపురాణముని దెప్పి నిందింప భక్తులీవార్త సోమనాథునియొద్ద కేగి విన్నవించుగా నతఁడు క్రుణినారుల జయింప నోరుగంటి కేతెంచి మహిమలు ప్రదర్శించి శత్రులకుఁ దల వంపులు ఘటించి క్రతాపగుఁడను పూజలగ్రహించెనని ప్రాసియున్నాఁడు ఏకామ్రనాథుని క్రతాపచక్రతము, తుమ్మలకల్లి నాగభూషణకవి బసవవిజయమునంగుఁగూడ నీకథ యుగ్గహింపబడినది. సోమనాథుని నెలపు పాలకునికి యోరుగంటిప్రాంతమున నున్నవృడే యిట్టికార్య మాదినములలో జరిగియుండుట కనువుగా నుండునుగాని మైసూరురాష్ట్రస్థుమగు "హల్ కురికె" యందు సోమనాథుఁ డన్నచో నట్టిది జరిగియుండదు. కావున నెట్టి పిథిములఁ జూచినను నిజమురాష్ట్రమునందలి పాలకునికియే సోమనాథుని జన్మస్థల మని నిస్సంశయముగ నిర్ణయింపఁగలము.

మైసూరురాజ్యమందలి హల్ కురికెయందు సోమనాథసంబంధికమలగు సన్నివేశము లొక్కటియుఁ గానరావు. ఉన్నట్లు శ్రీనారాయణరావుగారైనను దెప్పనేరరు. అది శుద్ధకర్ణాటదేశము. పూర్వము వర్తకమునకయి వలసవచ్చినకొన్ని వైశ్యకుటుంబములవారు మాత్రము వచ్చియురాని కష్టకేపుఁడెలుఁగు మార్గముల గాని యచ్చట నేడు తెలుఁగుబాస మాటాడువారే లేరని తెలియుచున్నది. ఇప్పుడు లేకున్నను బూర్వ మచ్చటఁడెలుఁగువా రందీరని తెలుఁగుబాస క్రచారముం గుండెనని శ్రీనారాయణరావుగారు తలం దిడిచో నదివట్టి భమయే యని దెప్పఁదగును. ఆంధ్రదేశపుఁ బాలిమేర యచ్చటి కలువదిమైశ్లదూరమునఁ గాని లేదు. సోమనాథునిఁ గర్ణాటకపులు కొండలు నుతించుటకుఁ గల వాస్తవకారణమును శ్రీ నారాయణరావుగారు గుర్తింపకుండుట శోచనీయము. ఉపలబ్ధములయిన సోమనాథునికృతులలోఁ గెవలము కర్ణాటకకృతీయని చెప్పఁదగిన సుప్రసిద్ధకావ్య మొకటియుఁ గానరాదు. కర్ణాటకపులయినను నట్టికృతీని దేనిని బేర్కొని యుండలేదు. సోమనాథుని వారు

సన్నతించుటకుఁ గలవ్రథానకారణ మాత్రము పుట్టక వేరే గర్హాటకము కర్ణాటకావ్యకర్తయై వ్రసిద్ధి నొందియుండటగాదు. మఱి కర్ణాట దేశీయుఁడు వీరశైవమతోద్ధారకుఁడునగు బసవేశ్వరుని చరిత్రమును మహిమాదికములను దొలుదొలుతఁ దనమాతృభాషయగు తెలుఁగున వెలయించి తెలుఁగువారికి గన్నడులకుఁ గూడ నేకరీతిగ నుపకరించు బసవస్తోత్రము లనేకములు రచించి, సోమనాథుఁడు బసవపురాణమును బసవస్తవములను గన్నడమునఁ గూడ వెలయించుటకుఁ దమకు మార్గ దర్శకుఁడయిన మహాసీముఁ డనియే యాశనియెడ భక్తిని బ్రదర్శించి కర్ణాటకపులు గొందఁ టందునను ముఖ్యముగ వీరశైవులుమాత్రమే యా తనిఁ దమకృతులతోఁ బ్రశంసించిరి.

శ్రీ నారాయణరావుగారి యాదినూత్నవాదమును విభూతివ్రతి కాధిపతులు శ్రీ చిదిరెమతము వీరభద్రశర్మగారు విభూతి సం 2 సం 1 యందును, “బసవపురాణము; తత్కృతివిశేషములు” (విభూతి సం 4 సం 1) లనువ్యాసమున శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులును విమర్శించి యున్నారు. ఇతరత్ర మఱికొండఱుగూడ దానిని నిరసించిరి. శ్రీనారాయణ రావుగారిందులో వేదికఁ దగునమాధానము లొసంగక శ్రీవీరభద్రశర్మ గారికి నివేదనపూర్వకముగ భారతి సం 20 సం 7 లో “హల్కురికి” యను శీర్షికతో నొకచిన్నలేఖనుమాత్రము వ్రాకఁటించిరి. దానిలోఁ దమ “హలకురికి” వాదము కేవలము సూక్ష్మ మనియు, హల్కురికి గ్రామనామవిచారమే క్రొత్తదనియు సత్యమని తోచుటచేతనే దానిని వ్రాకఁటించితిమనియు, హల్కురికియందు జనించినను సోమనాథుని శైవ మతవ్రచారము శ్రీ శైలము, ఓరుగల్లుప్రాంతముల జరిగిన దని తాము కూడ నంగీకరించితి మనియు, హలకురికిప్రాంతమున నివ్వడు తెలుఁగు భాస విశేషవ్యవహారములో లేకున్నను బూర్వ ముండియుండు ననియు, హలకురికె ప్రాంతకన్నడభాసనములలో “హల్కురికె” యని తెలుఁగు

జాననములలోఁ బాలకునికి యని పేర్కొనఁబడిన దనియు వ్రాసి యట్టి జాననప్రమాణముమాత్ర మొకటియు నుదాహరింపరయిరి. ఇంతలో నూరకొనక పాలకుఁడై పాలకునికి యను నిశ్చితవాదమును మొదలుఁ బ్రవేశ పెట్టినది నే ననియు నామాటలందలి విశ్వాసముచే వానిని సమర్థించుటకయి శ్రీనరభద్రశర్మగారు తమ హాలకునికేవాదమును ఖండించుటకయి ప్రమత్నించి రనియుఁగూడ శ్రీ నారాయణరావుగారు వ్రాసి యున్నారు. ఇవి కేవలము సాహసవాక్యము లని తెలుపుటకు విచార మగుచున్నది. ఓరుగంటి ప్రాంతముననున్న సోమనాథుని పాలకునికి నేఁడు పాలకుఁడైయుని నిజముగాప్రముఖ వ్యవహరింపఁబడుచున్నట్లు ఆంధ్రపత్రిక నుంచుభివందత్యరాధిపతికలో సోమనాథునిఁగూర్చి వ్యాసము | నాయునకృతికి నాకుఁ దెలియనే తెలియదు. అటుతరువాతనే దాని నే నెఱింగితిని. ఏమనగా సోమనాథుని ప్రతాపచరిత్రములో “పాలకుఁడై” “పాలకుఁడై సోమనాథుని” డిసయే యున్నది. కావునఁ బాలకునికి “పాలకుఁడై” యను వ్యవహారము చాలవఱకుఁ గాక కొన్నితాబ్దులక్రిందటనే యేర్పడి యున్నట్లు తలంప సగును.

క్రీ. శ. 15౧0 ప్రాంతముననున్న తొంటదారుడు, పిడుపర్తి సోమనాథుడు మొదలుకొని నేటిదనుక నాంధ్రకర్ణాటకపులు నాథునిక విమర్శకులు ఓరుగంటి ప్రాంతముందలి పాలకునికి (పాలకుఁడై) నే సోమనాథుని నెలపుగా సంభావించి యున్నట్లు లింతకుముందే వివరించియుంటిని. ఇట్టి వర్ణితులలో సర్వమును గప్పివుచ్చి శ్రీ నారాయణరావుగారు పాలకుఁడై పాలకునికియను నిశ్చితవాదమును లేవనెత్తినది నేనే యని వ్రాయుట యంతఃసారసాహసమో షిల్లలకుఁ జెప్ప నవసరములేదు. ఇప్పటివఱకుఁ దా మొక్కరు దక్క మ తెవ్వరయిన హల్కులకును సోమనాథుని జన్మస్థలముగా నెంచినట్లు శ్రీ నారాయణరావుగారు చూపుటగల్గినచో జోహారులు. తమది కేవలము నూత్నవాద మని తామే చెప్పి కొనుచు నిట్టి యసంగతవాక్యములు వ్రాయుటలోఁ బ్రయోజనమేమి? తృతీయకంధగా నొక నూత్నవాదమును బ్రకటించు సభిలాషముతోడనే నామిత్రులు శ్రీ నారాయణరావుగారు ఏకారాంతరము నికారాంత

ముగా మార్చి క్రొత్తగా హాల్కురికి వాదమును వెలువరించినట్లు విజ్ఞాన గ్రహింపకపోదు.

హాల్కురికి యేళాసనమం దయినను హాల్కురికి యనిగాని హాల్కురికి యనిగాని వ్యవహరింపఁబడినను నది శ్రీనారాయణరావుగారి వాదమున కుపకరింపఁజాలదు. ఏకనామముగల గ్రామములు భిన్న భిన్న దేశములలో మండలములలో నివృద్ధిగూడ ననేకములు గాననగును. కొన్నియెడల నొక్క జిల్లాలో నొక్కతాలూకాలోనేగూడ నిట్టి యేక నామక గ్రామములు గానవచ్చును. కావునపాలకురికియను గ్రామములు వేర్వేరుతాలూకల గానవచ్చినను వాస్తవముగా వానిలో నేది సోమనాథుని జన్మస్థలమో శృంగగ్రాహికావ్యాయమున నిర్ణయించి నిరూపించుటయే చరిత్రజ్ఞుల కర్తవ్యము స్థలస్థి వేళాదిసామగ్రిచే నోరుగంటి ప్రాంతమందలి పాలకురికి (పాలకుర్తి) నే యట్లు నిరూపించుటకు వలసి నన్ని యవకాశము లున్నవి.

శ్రీ వీరభద్రశర్మగారు పూర్వోక్తమయిన “హాల్కురికి”ను 22-3-43 తేదీని స్వయముగా సందర్శించి యచ్చటి విశేషములఁగూర్చి వారి పూర్వోక్తచిమర్చనాసతరము విభూతి సం. 4 సం. 7-8-9 లో “హాల్కురికి” యను శీర్షికతో ముటియొక వ్యాసమునుబ్రకటించియున్నారు. దానిని జదివినవారికి శ్రీ నారాయణరావుగారి వాదమందలి యసామంజస్యము మఱిత వ్యక్తము కాఁగలదు. ఈ గ్రామము తాలూకా గ్రామముగు రివటూరునకుఁ దొడ్డిదిమైల్లదూరమున నున్నది. అచ్చట రమారమి నాలుగునూతులు గృహములును వేయిమంది జనులును గలరు. జనసంఖ్యలో మున్నూఱువీరశైవులు. వారి యందఱభాషయుఁ గన్నడమే. అచ్చటి జనులలో వీరశైవులకుఁగూడ నెవరికిఁ బాల్కురికి సోమనాథునిపే రైన నెఱుంగరాదట. గ్రామమున రెండుమందలయెండ్ల క్రిందట నిర్మింపఁబడిన శివాలయ మొక్కటియే కలదు. ఫలహారేశ్వర, రుద్రదేవర, భైరవేశ్వర యనునామములగల మూపురుమూర్తు లాదేవ శిమునఁ గలరు. అనఁగా సోమనాథుని కాలమునాటి కచ్చట శివాలయ మైనను లేదు.

ఈ గ్రామము శా. శ. ౧౮౩౮ సంవత్సరములో వీరసదాశివరా
యలవాణిపక్షమున రామరాయలచే మాధ్యసంప్రదాయాచార్యులగు
సోసలేవ్యాసరాయస్వాములవారి కగ్రహారముగా నీయబడినట్లు లొక
మాధ్యమితమున కెమరుగానున్న కన్నడశిలాశాసనములో నున్నది. అం
దు గామనామము హొల్కూరికె యనియే యున్నట్లు తెలియుచున్నది.
కురికె యను ఏకారాంతరూపములు కన్నడదేశమునను, కురికి యను ఇకా
రాంతరూపము లాంధ్రదేశమునను వ్యవహృతము లయినట్లు దీనినిబట్టి
గ్రహింప నగును

కరమపూజ్యుడగు సోమనాథుని జన్మస్థానమగు పాలకురికి యాం
ద్రభాషాభిమానుల కెల్ల బూజ్యుడైన మగునొక దివ్యక్షేత్రమై యలరా
రుచున్నది. వైదరాబాదు వైపునుండి వచ్చువారు జనగాంస్థేషనువద్దను
జెజవాడవైపునుండి వచ్చువారు గణపురము (Ghanpur) స్థేషను
వద్దను దిగి యెదాఱుపైళ్లు మోటారుమీఁదను, దరువాత రమారవి
వదునేను పైళ్లు రెండెట్ల బండిమీఁదను బ్రయాణముచేసి పాలకురికిని
జేరవచ్చును. నేడిది చిన్నగ్రామ మైనను “కొంచె మైన నదియుఁ గొవవ
గాదు” అను వేమనసూక్తికే దావలమై డ్దేతమహాత్మ్యమున గొప్పదిగ
నే గణింపఁ బడుచున్నది. అచ్చటి కొండపై నున్న సోమేశ్వరస్వామి
యాలయమునుండి చూచినచో రెండుమైళ్ల మారముగో మహాకవి
పోతనామాత్యుని జన్మస్థానమగు బమ్మెర గ్రామముగూడఁ గానవచ్చును.
సోమేశ్వరస్వామియెదుట శిల్పకళాసంపద మెఱయు ప్రాచీన నీలనందీశ్వ
రనిగ్రహముగూడఁగలదు. మహాశివరాత్రి కేటేటెట నిచ్చట గొప్పము
త్సవము జరుగును. అప్పుడాయుగ్మేషముగో యాడినట్లు “పాలకుర్తి
నలయా ! సోమయలింగా ! పాదమాలకు శరణు ! శిరపుగ బమ్మెర పోత
రాజకు మీరు కోరినవరములు కృపచేసినారట ! పాలకుర్తి నలయా”
అను పాటను బాడుచుందురు. దీనినిబట్టి సోమేశ్వరస్వామి పోతనామా
త్యునకుఁ గూడ నిష్ఠదైవముగా నుండె నని మనము గ్రహింపవచ్చును.
ఆంధ్రదేశమునల్ల భక్తిరసప్రవాహమున నోలలాడించు నిరువుగు సుప్ర
సిద్ధమహాకవులను బ్రసాదించిన యీసోమేశ్వరస్వామిని సందర్శించి సం
సేవించుట యాంధ్రమహాశయుల కత్యంతావశ్యకము.

సోమేశ్వరాలయ మున్నకొండకుఁ దూర్పునఁ గొంతవర్షాపము ననే సోమనాథకవి సమాధిగలదు. దానిపై సోమనాథలింగము క్రతి స్థింపఁబడి చిన్నగుడి యొకటి నిర్మింపఁబడి యున్నది. దీనినిసోమనాథాలయమనియు సోమనారాధ్యాలయ మనియు వ్యవహరింతురు. ఈయాలయమున ధ్వజస్తంభము నొద్ద జడలు, రుద్రాక్షలు, హృదయభాగమున హస్తాంబుజద్యయముతోఁ బూజించు శివలింగము గలశిలావిగ్రహ మొకటి కలదు. దాని దిగువను శ్రాత లిపిలోఁ బేరుకూడ లిఖింపఁబడి మిక్కిలి యుగిపోవుటచే నరిగఁ దెలియక “సో, నా,” అను రెండక్షరములు మాత్రము పోల్పఁదగి యున్నవి. ఇది సోమనాథకవి విగ్రహమే యని గుర్తింపఁదగును. సోమనాథలింగము విశేషమహిమాన్వితమై భక్తులకు, విశిష్టులకు, రోగగ్రస్తులకుఁ గామ్యార్థులకు యాత్రారంగమై యొప్పుచున్నది. చుట్టప్రక్కలఁ బది యిరువదామడల దూరము నుండి నిచ్చలు నిచ్చటికి యాత్రికు లరుదెంచు చుండురు. వారియుపయోగమునకై యాలయసమీపమున వది, వదునేరు ధర్మశాలలుగూడ నిర్మింపఁబడి యున్నవి. ఇచ్చటిరోగనివారణాదిక మహిమలకు సోమనాథుని యంత్రపురస్కరణ, అష్టదిగ్బంధము మొదలగు క్రియాసిద్ధులు కారణము లని చెప్పుదురు.

సోమేశ్వరస్వామి యాలయమున్న కొండక్రింది సామవ్రలలో పెద్దతేనెవట్టులు ముక్కుదియూఁడు నిత్యము క్రత్యక్ష మగుచుండును. ఆలయమున కెవరైన నవచిగా వచ్చినచో నచ్చటి తేనెటీగలు వారిపై దాడివెడలి యెంతదూరము వరుగిడినను విడిచిపెట్టవు. కాని సోమనాథాలయము సన్నిధికిమాత్రము వెళ్లుచో నచ్చటికివి క్రవేళింపఁ జాలవు. ఇట్లు పెక్కు మహిమలతోఁ గూడిన సోమేశ్వర, సోమనాథలింగముల సందర్శించుటకని యాధ్రభాషాభిమానులు జన్మమున నొకవరియైనఁ జాలకరికియాత్ర గావించి ధన్యులయ్యెదరుగాక !

సరియైన వరిశోధనము ననేవేషము జరిగినచో నీపాలకునికియొదును ద్రాప్పంతమునను సలభ్యమాలగు సోమనాథుని కృతులును నితరచారిత్రక సామగ్రియుఁ గూడి లభింపఁ గల పని తలంపఁదగును

ద ర్శన న మీ క్ష.

సాహిత్యశిరోమణి, భాషాప్రవీణ, చిలుకూరి వీరభద్రశాస్త్రి

‘దర్శన’ శబ్దము నకుఁ బ్రకరణచక్రమున నాయాస్థలముల భిన్నా ర్థము లున్నను నీ ప్రస్తావమునఁ ‘దృశ్యతే జ్ఞాయతే ఆత్మా అనేన’ యను వ్యుత్పత్తిచేఁ జేతనవస్తువులవిషయముగు విమర్శనమే వ్రధానముగాఁగల యాగమము (శాస్త్రము) అనునర్థమును గ్రహించవలయును.

దర్శనముల సంఖ్యానిర్ణయమునుగుఱించి పెద్దలు వలవిధము లగు సభిప్రాయభేదములను బ్రకటించియున్నారు. కొందఱు ౧. పూ ర్వమీమాంస ౨. ఉత్తరమీమాంస, 3. సేశ్వరసాంఖ్యము ౪. నిరీశ్వర సాంఖ్యము, 5. సప్తవదార్థాభిధాయిన్యాయము (వైశేషికము) ౬. షో డశ వదార్థాభిధాయిన్యాయము (నై యాయుకము) అను నీయాటిటిని వద్దర్శనములుగా నంగీకరించిరి. ఈక్రిందిశ్లోకము దాని కుపప్తంభకము. శ్లో. కపిలస్య కణాదస్య గౌతమస్య పతంజలేః,

నాన్యస్య జైమినే శ్చాపి శాస్త్రా) న్యాహుః షడేవహి.

ఇఁకఁ గొందఱు 1. మీమాంసాదర్శనము, 2. సాంఖ్యదర్శనము, 3. న్యాయదర్శనము, 4. జాడదర్శనము, 5. జైనదర్శనము, 6. చార్వా కదర్శనము, అనువానిని వద్దర్శనములుగా నంగీకరించిరి.

మఱికొందఱు (పాద్ధాంతర్గత) 1. సాత్రాంతిక, 2. వైభాషిక, 3. యోగచార, 4. మూఢ్యమిక, 5. జైన, 6. లాకాయతీకము, లనడి యాఱుదర్శనములును, 1. పూర్వమీమాంస, 2. ఉత్తరమీమాంస, 3. సేశ్వరశాంఖ్య, 4. నిరీశ్వరశాంఖ్య, 5. న్యాయ, 6. వైశేషికము లనియెడి యాఱుదర్శనములును గలిపి ద్వాదశదర్శనములుగా నంగీక రించిరి.

౧ చారాక్షకము ౨ జైనము 3. వైభాషికము ౪. సాత్రాంతికము ౫. యోగాచారము ౬. మాధ్యమికము ౭. సైయాయికము ౮. వైశేషికము ౯. పాశుపతము ౧౦ సాంఖ్యము ౧౧. యోగము ౧౨. భాట్టము. ౧౩. ప్రాభాకరము ౧౪. మాయావాదము ౧౫. భాస్కరీయము ౧౬. యూదవము ౧౭. ఏకాయన (మాధ్వము) ౧౮. విశిష్టాద్వైతము, అని దర్శనములను పదునెనిమిదిగా సుగ్గడించువాగును గలరు.

శ్రీసాయణ మాధవాచార్యులు, 1. చారాక్షకదర్శనము, 2. జాధదర్శనము, 3. ఆర్హతదర్శనము, 4. రామానుజదర్శనము, 5. పూర్ణప్రజ్ఞదర్శనము, 6. సకులీశపాశుపతదర్శనము, 7. తైవదర్శనము, 8. క్రత్యభిజ్ఞాదర్శనము, 9. రశేష్వరదర్శనము, 10. బౌలూక్యదర్శనము, 11. అక్షపాదదర్శనము, 12. జైమినిదర్శనము, 13. పాణినిదర్శనము, 14. సాంఖ్యదర్శనము, 15. పాతంజలదర్శనము, 16. శాంకరదర్శనము, నని దర్శనసంఖ్యావిషయమై ఖదునాఱుగా నిరూపించియున్నారు. వీనితోపాటు జాధమునఁగల 1. మాధ్యమిక, 2. యోగాచార, 3. సాత్రాంతిక, 4. వైభాషిక, మనుభేదచతుష్టయమును గ్రహించితిమేని వందొమ్మిది దర్శనము లగును

సాధారణముగ దర్శనములు రెండు తెరఁగలుగాఁ గన్పట్టుచున్నవి. (జీవునకు సీత్వరునకు) అభేదమును దెల్పునవియు, భేదమును దెల్పునవియు నని. వీనిలో నభేదప్రతిపాదకత్వమున సగ్రస్థానమును వహించినది శాంకరదర్శనము. పాణినిదర్శనమును, అభేదప్రతిపాదక మనియే పెద్దలయఁజ్ఞోషము

శ్లో. వాచ్యా సా స్వశబ్దానాం శబ్దాచ్చ నకృథతతః .

అకృథత్వేఽపి సంబంధస్తయో జ్ఞీవాత్మనోరివ.

వాచ్యవాచకముల (పదపదార్థముల) కభేదము నిత్యమయినను పానికిసంబంధము (భేదము) కేవలము కల్పించఁబడినదగుటచే నది జీవా

త్వకరమాత్మల కభేదము సత్య మయియున్నను వ్యవహార కాలమునఁ గల్పనావశ్యముచే గలిగినసంబంధము (భేదము) విలె స్థిరము కానేరదు.

శ్లో. తస్మా చ్చక్తివిభాగేన సత్యః సర్వః సదాత్మకః

ఏకోఽర్థః శబ్దవాచ్యత్వే బహురూపః ప్రకాశతే.

శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ఠాతః కరం బ్రహ్మధిగచ్ఛతి.

ఇటు లీదర్శన మభేదప్రతిపాదక మయినటులనే మీమాంసా (పూర్వమీమాంసా) దర్శనముగూడ నభేదమును దెలుపును. కావునఁ బైనఁజెప్పినరీతిని శాంకర పాణినియ మీమాంసా దర్శనములు మూఁడు నభేదప్రతిపాదకములు. మిగిలిన దర్శనము లన్నియు (జీవేశ్వరులకు) భేద మును దెలుపునవి.

ఏదర్శనము లభేదమును జెప్పనో యయ్యవి 'శ్రౌత'ములని చెప్ప నగును. శ్రుతులనే ప్రధానప్రమాణముగాఁ గొని వస్తువుధార్మస్వరూ పమును బ్రతిపాదించునవి 'శ్రౌతములు'. ఏదర్శనములు భేదమును దెలు పునో యయ్యవి 'తార్కికములు'. ప్రధానముగాఁ దర్కము (ఘోషా = అనుమానము)నే యాధారముగాఁగొని వస్తుస్వరూపమును వెదకునవి 'తార్కికములు'.

వేఱొకరీతిని 'నాస్తికము'లనియు 'ఆస్తికము'లనియు దర్శనములు రెండువిధములు. దైవము, పరలోకము, మున్నగునవి లేవనియెడివాద మును దెలుపునవి 'నాస్తికములు'. అవి యున్న వని తెలుపునవి 'ఆస్తిక ములు'. దర్శనములలో చార్వాకము, భేదచతుష్టయముతోఁగూడిన జౌద్ధము, ఆర్హతము (జైనము) ననునవి నాస్తికదర్శనములు. మిగిలిన వదుమూఁడును ఆస్తికములు.

బ్రహ్మ మొదలిడి స్తంబకర్యంతముగల సమస్తప్రాణిజాతము సహజముగా సనిష్టమును దొఱంగి యిష్టమును బొందుట కిచ్చగించు ననుట యెల్ల రెఱిగినదియే. ఇయ్యదిదర్శనకర్తల కెల్లరకుసమ్మతిపాత్రము.

అం దివ్యతమ మూర్త్యంతికసుఖము. అయ్యదియె మోక్షము. అదిజ్ఞానము చేతనే సాధింపఁదగినది. 'జ్ఞానాదేవహితైవల్య'మ్యునియభియుక్తోక్తిగదా. 'సహజ్ఞానేన సదృశం కవిత్ర మిహ విద్యతే' యనిగీతలో జ్ఞానమూహశ్రయమును కృష్ణభగవానుఁ డుద్ఘోషించియున్నాఁడు. లోకమునం దొక్కొకతటి జ్ఞాని పెక్కుయత్నములు ఫల్పియు సాధింపఁజాలని ప్రయోజనమును మండుఁడు సైతము ధనముకలిమి ననాయాసమున సాధింపఁగల్గును. అంతమాత్రమున కాలఁడు జ్ఞానికంటె వధికుఁ డనఁజెల్లదు. ద్రవ్యము నేదియో యొకయుపాయముచే మనుజుఁడు సాధింపఁ గలుగును జ్ఞానము మాత్ర మట్టిది కానేరదు.

కావుననే కరదీకృతనకలసామంతమండలఁడును, ఐశ్వర్యశిఖరారూఢుఁడును, ఏకాదశాక్షాహిణీయుతుఁడును నగుదుర్యోధనుఁడు వరాహుతుఁ డగుటయు, రాజ్యభ్రష్టులయ్యుఁ బదుమూఁడువత్సరము లీవనము నుండి యావనముకుఁ గ్రుమ్మఱుచు నవయు పాండవులు తమజ్ఞానముచే సంతోషితకృష్ణులయి తత్సాహాయ్యముకల్పిఁ దుదిగెలుపు గొనుటయుఁ బైవిషయమునకు దృష్టాంతము. ద్రవ్య మున్నచో బుద్ధికి సాహాయ్యకారి యగునుగాని జ్ఞానముకంటె దానికిఁ బ్రాధాన్యము లేదనువిషయము సార్వజనీనము. తత్త్వవిషయకమగు ఆత్మనాత్మ విషయకమగు తెలివియే 'జ్ఞాన' మనఁబడును, 'తస్య భావ సత్త్వ' మనువ్యుత్పత్తిచే వస్తువునకుఁ గలయథార్థస్వరూపమే 'తత్త్వ' మనఁ బడును. వస్తుతత్త్వజ్ఞానమే మోక్షోపయోగి. కావున దేనిని దెలియుట మోక్షము (ఆత్మంతికసుఖము) న కుపయుక్తమో యయ్యది 'తత్త్వ'మని మన కొకలక్షణము తెలియుచున్నది. అట్టి తత్త్వములను దెలిసికొనుటవలనఁ గలిగెడు దుఃఖాసంపత్తిసుఖము (మోక్షము) ఆయావిద్యనకర్తలవ్రతభావిశేషముల నాశ్రయించి ప్రతిదర్శనమునందు భిన్నముగాఁ జూపట్టుచున్నది. దర్శనకర్తలు వేరుగుటవలన, వారు చూపెడిసుఖావస్థ, దానికి సాధన

మగజ్ఞానము, జ్ఞానమూలమును తత్త్వములు వేరుగాఁ గన్పట్టుచున్నవి. అందుచే దర్శనములుగూడ భిన్నముగా నేర్పడినవి.

ఇట నాయూసర్వదర్శనములందుఁ గలవిషయము, స్వరూపము, మొదలగునవి సంక్షేపముగా నాయోగినికొలది వివరించుచుంటిని.

చార్వాకదర్శనము.

నాస్తికాగ్రేసరుడగు చార్వాకునిచే రచించఁబడిన దర్శనము చార్వాకదర్శనము. వీరిమతమున- స్పృశ్యేంద్రియముచే మృదువు, కఠినము, శీతము, ఉష్ణము మొదలగు ననుభవములు పొందుట; జిహ్వచే కారము, పులుసు, తీపి మొదలగు రసములనుట; ఘ్రాణేంద్రియముచే కస్తూరి, కుంకుమ మొదలగు వనిమళద్రవ్యములకుఁ గల సౌరభ మాఘ్రాణించుట; నేత్రములచే ఘటము, వటము, స్తంభము, అంభోరుహము మొదలగు స్థావరాదిజంగమాంతపదార్థములను జూచుట; శ్రవణేంద్రియముచే వీణానాదము, స్త్రీగీతము మున్నగుమధురధ్వనులు వినుట; దేవివలనఁ గలుగునో యట్టి ప్రత్యక్ష మొక్కడే ప్రమాణము. అనుమానము, శబ్దము మొదలగు ప్రమాణము లనభిమతములు. ఆద్రత్యక్షమగు వరలోకము వీరి కక్కఱలేదు. వేదచోదితధర్మ మసమ్మతము. పుణ్య మగణ్యము. పాపము శూన్యము. అనుమానప్రమాణముచే సాధించఁ దగిన యాశ్వరుడును లేడు. లోకమునఁ గన్నుల కెదురుగఁ గన్పడు మేదిసీశ్వరుడే యాశ్వరుడు. దేహమే యాత్మ. దేహపాతమే మోక్షము. లలితకాంతాలింగనాది విషయోపభోగమే పురుషార్థము. ముల్లు గ్రుచ్చుకొనుట మున్నగువానివలనఁగలుగు దుఃఖమే సరకము.

కావున నెల్లరు ఖాద్యా ఖాద్య, గమ్యా, గమ్య, సేవ్యా సేవ్య వివేకము లుజ్జగించి తమకుఁ దగినరీతిని యథేచ్ఛముగా విషయనుభయ సంపాదించుకొనవలయు ననునది యాయతమందలి సారాంశము.

శ్లో. యావ జ్జీవే త్సుఖం జీవేత్ ఋణం కృత్వా ఘృతం పిబేత్,

భస్మీభూతస్య దేహస్య పునరాగమనం కుతః.

ఈమతము వినునవ్వును వీనుల కింపుగాఁ గన్పట్టినను దుదికి దూః
ఖావహముగుటచేతను, పెద్దలచే నంగీకరింపఁబడనిదగుటచేతను గ్రాహ్య
ము కాదు.

శ్లో. స స్వర్గో నైవ జన్మాన్యపి స సరళో నాన్యధర్మో సధర్మః
కర్తా నైవాన్య కశ్చిత్ ప్రభవతి జగతో నై వ భర్తా స హర్తా
ప్రత్యక్షాన్య స్స మానస స సకలఫలభుక్ దేహభిన్నోఽస్తి కశ్చిత్
మిథ్యాభూతే సమస్తే క్యమభవతి జన స్సర్వ మేతద్ధి మోహాత్.

బౌద్ధదర్శనము.

బుద్ధదేవు ననుసరించువారు బౌద్ధులు. వారు రచించిన దర్శనము
బౌద్ధదర్శనము. వీరు 1 మాధ్యమికులు, 2 యోగాచారులు, 3 సా
త్రాంతికులు, 4 వై భాషికులు, అగ్ని నాలుగు తెఱఁగులవారు. అందు—

మాధ్యమికులు.

మొదట బుద్ధదేవుఁడు తనశిష్యుఁడు 'సర్వము శూన్యము' అని
యుపదేశముచేయు నెవరు గురూభదిష్టమగు సర్వశూన్యత్వమును సత్య
ముగా నమ్మి యింక నేమియు నడుగరైరో వారు మధ్యమబుద్ధి కలవార
గుటచే 'మాధ్యమికు' లనఁ బరగిరి. వీరిది ఊహికవాదము. ప్రతివస్తువు
క్షణమాత్రమేనిలుచును. కావున చిరస్థాయికాదు. ప్రతివస్తువు దుఃఖము
నిచ్చునదియే కావున ననుకూల (వేదనీయ)ము కాదు. ప్రతివస్తువునకు
దాని కున్న రూపమే లక్షణము. కావున సామాన్యముగా నుండు
(అనఁగా బ్రాహ్మణుఁడని తెలిసికొనవలయునన్న శిఖారుజ్ఞోపవీతములు
బ్రాహ్మణు నెఱింగించును. అగ్నిహోత్రుని తెలిసికొన వలయునన్న
కాల్పువాఁడు, వేడిగా నుండువాఁ డగ్నిహోత్రుఁ డనుగుర్తుచేఁదెలియ
నగును.) లక్షణ ముండనేరదు. ప్రపంచమంతయు శూన్యము. (ఏమియు
లేదు.) కావున నేవస్తువు సత్యముకాదు. ఇటులు బుద్ధోపదిష్టమగు శూ
న్యత్వము నవలంబించినవారగుటచే వీరలు 'సర్వశూన్యవాదులు'.

ఆంధ్రసాహిత్యచరిత్ర - ప్రతిష్ఠాపకులు.

శ్రీ శ్రీ మహారాజా రావు వేంకటసుమారమహీపతి సూర్యారావుబహద్దరవారు
పితృపురంజనరాజాజారు, వరివచ్చావజ్ఞానాధ్యక్షులు.

శ్రీ శ్రీ వేంకటగిరి మహారాజావారు.

శ్రీ శ్రీ బాబ్బిలి మహారాజావారు.

ఉద్ధారకులు.

శ్రీ రాజా వేంకటాద్రి అప్పారావుబహద్దరవారు - ఉయ్యూరు జమీందారువారు.

అధ్యక్షులు.

సాహిత్యనికారద, కాశీభట్ట ముప్పయ్యకాశ్రీగారు.

కార్యదర్శులు.

కిశోరి రాఘవాచార్యులుగారు, ఎం. ఏ., బి. ఎల్.

వింజమూరి వేంకన్నపంతులుగారు, ఎం. ఎ., (సహాయకాధ్యక్షులు.)

కార్యనిర్వాహకసభాసభ్యులు.

శ్రీ దివాన్ బహద్దర్ కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తిసాయుడుగారు,

(కోకాధ్యక్షులు.)

,, పిళ్ళారిశెట్టి రంగబ్రహ్మారావుసాయుడుగారు.

,, కోకా శివసాధకాశ్రీగారు.

,, కొమ్మిరెడ్డి శేకవరామమూర్తిసాయుడుగారు, బి. ఏ.

,, అడ్డాల రామమూర్తిగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

,, చిలకమర్తి లక్ష్మీవరసేనసాయుడుగారు.

,, నిడుదవోలు వేంకటరావుగారు, ఎం. ఏ.

,, ఏలేశ్వరపు వేంకటసుబ్బామూర్తిగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

,, ప్రతివాదిభయంకరం పార్థసారథిగారు, బి. ఏ., ఎల్. ఎల్. బి.

,, కందుకూరి శుక్లవర్ణుడుగారు, బి. ఏ.

,, శేకవరపు కామరాజుగారు.

,, వేదల క్రిశ్చియన్ బ్రదర్స్ గారు, ఎం. ఏ.

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు.

చతుర్థ సంపుటము.

శ్రీ పితాపురము మహారాజావారి ధనసహాయముచే రచియింపఁబడుచున్న పెద్దనిఘంటువులోని రాయల్ సైజు 1000 పుటలుగల ప్రథమ సంపుటమును, 955 పుటలుగల రెండవసంపుటమును, 980 పుటలుగల మూడవసంపుటమున్ను, 975 పుటలుగల చతుర్థసంపుటమును, ముక్రితములై ఒకయమునకు సిద్ధపఱచున్నవి. ఇందు ప్రథమసంపుటమున అకారము మొదలు, ఔ కారమువఱకు ౩౫౮ యచ్చు లాదియందుఁగల సంస్కృతాంధ్రశబ్దము లన్నియుఁగలవు. రెండవసంపుటమున 'క' మొదలు 'జ' వఱకుఁగల శబ్దములును, తృతీయసంపుటమున 'చ' మొదలు 'ఞ' వఱకుఁగల శబ్దములును, చతుర్థసంపుటమున 'టె' మొదలు 'త్ర' వఱకుఁగల శబ్దములును గలవు. ఇదివఱకున్న నిఘంటువు లన్నిటికంటె గిది ఖర్చవిధముల నుత్తమమయినది. ఈపుస్తకమును రచించుటకు ముద్రించుటకు విశేషద్రవ్యమువట్టిసను ధనవంతులకేగాక జనసామాన్యమునకుఁ గూడ లభ్యముగా నుండవలయు ననుతలంపుతో నీక్రిందివెలలు నిర్ణయింపఁబడినవి. ప్రథమసంపుటము సాదాప్రతి వెల రు 5 లు, మేలుప్రతి (Art Paper) రు 7 లు, ద్వితీయసంపుటము సాదాప్రతి రు 4 లు, మేలుప్రతి రు 5 లు, తృతీయసంపుటము సాదాప్రతి రు 4 లు, మేలుప్రతి రు 5 లు, చతుర్థసంపుటము సాదాప్రతి రు 4 లు, మేలుప్రతి రు 5 లు.

